

התחלה בתי המשפט
חטיבת הפעולות מזכירות

21-01-2012

נתקבל

28286
23/1/12

חקנות תובענות ייצוגיות, תש"ע-2010

טופס 3

(תקנה 19)

הודעה למנהל בתי המשפט

לכבוד

מנהל בתי המשפט

הנדון: הודעה לפי חוק תובענות ייצוגיות

מספר תיק: 20367-01-13

בכית משפט: המחוזי מחוז מרכז

שמות הצדדים: 1. לייאת אלנקווה באמצעות ב"כ עו"ד יואל שמלה ואח'

2. באמצעות ב"כ

3. באמצעות ב"כ

נגד

מדינת ישראל - משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה באמצעות ב"כ

פרטי המודיע:

שם: אהרון שמלה, עו"ד

כתובת: ז'בוטינסקי 7, רמת גן

תפקיד בהליך: תובע נתבע ב"כ תובע ב"כ נתבע חבר קבוצה אחר

זאת הודעה על:

הגשת בקשה לאישור לפי סעיף 6(א) לחוק; הגדרת הקבוצה לפי הבקשה; מועד הגשת הבקשה: 10/1/2013; שאלות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה לפי הבקשה; תמצית הבקשה לאישור התובענה: גביית קנס בחסות אגרה; הסעד המבוקש: כספי וכן צו עשה; הסכום או השווי המשוערים של תביעותם של כל הנמנים עם הקבוצה: 19,356,446 ש"ח [סה"כ 20 מיליון];

החלטת בית משפט להתיר צירוף של אדם לקבוצה לפי סעיף 10(ב) לחוק;

החלטת בית משפט בדבר אישור תובענה ייצוגית או בדבר דחייה של בקשה לאישור לפי סעיף 14: הגדרת הקבוצה לפי סעיף 14(א)(1); עילות התובענה והשאלות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה לפי סעיף 14(א)(3); הסעדים הנתבעים: [סה"כ 20 מיליון];

החלטת בית המשפט ולפיה ניתן להגיש בקשה למינוי תובע מייצג או בא כוח מייצג במקום תובע מייצג או בא כוח מייצג לפי סעיף 16(ד)(1) לחוק;

לא הוגשה לבית המשפט, בתוך התקופה שקבע, בקשה למינוי תובע מייצג או בא כוח מייצג במקום כל התובעים המייצגים או כל באי הכוח המייצגים בתובענה ייצוגית אשר בית המשפט אישר את הסתלקותם או מצא שנבצר מהם להמשיך בתפקידם לפי סעיף 16(ד)(2) לחוק;

הגשת בקשה לאישור הסדר פשרה לפי סעיף 18(ג) לחוק;

החלטת בית משפט בכל הנוגע להסדר פשרה לפי סעיף 19 לחוק;

אחר:

להודעה זו מצורפים המסמכים האלה:

1. כתב תביעה

2. בקשה בכתב לאישור תביעה כתובענה ייצוגית

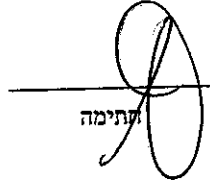
¹ פורסם ק"ת תש"ע מס' 6915 מיום 29.7.2010 עמ' 1442.

3. תצהיר התובעת המייצגת

4.

5.

תתימה



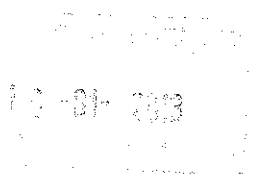
תאריך 14/1/13

20367-01-13

מחוז מרכז – בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

התובעת: **ליאת אלנקוה ת.ז. 040078040**

ע"י ב"כ עוה"ד יואל שמלה ו/או עו"ד
אפרת אייכנשטיין - שמלה ו/או עו"ד אהרון שמלה
מרח' זיבוטינסקי 7, רמת גן
מגדל משה אביב (שער העיר)
טלפון: 03-6114999, פקס: 03-6114998



- נ ג ד -

הנתבעת: **מדינת ישראל – משרד הפנים – רשות האוכלוסין וההגירה**

מרח' מוהליבר 6, פתח תקווה
ע"י פרקליטות מחוז מרכז

כתב תביעה

1. התובעת הינה אזרחית ישראל, כלכלנית במשלח ידה.
2. ביום 17/5/12 הגיעו התובעת ובני משפחתה לנמל התעופה בן גוריון (להלן: "נתב"ג") על מנת לממש חבילת נופש, אותה רכשו כשלושה ימים טרם היום הנ"ל – או אז נתגלה לתובעת כי פג תוקף דרכונה.
3. לאור כך, פנתה התובעת ללשכת האוכלוסין בנתב"ג (להלן: "לשכת נתב"ג") על מנת לחדש את דרכונה, ולתדהמתה נתבקשה לשלם עבור כך סכום של 1,085 ₪.
4. לתובעת לא נותרה כל ברירה, שכן, ברירותיה עמדו בין ויתור על חבילת הנופש שנרכשה ובין התשלום עבור חידוש דרכונה, אלא לשלם את הסך הנ"ל – הגם שמדובר בסכום מופקע, וברי, לאור האמור לעיל, כי סכום ה"אגרה" הנ"ל איננו אלא גבייה אסורה של קנס בחסות התואר "אגרה".
5. יובהר, כי אילו הייתה התובעת מחדשת את דרכונה בכל לשכת אוכלוסין אחרת בישראל – הייתה מחויבת בסך של 270 ₪, או לחילופין בסך של 240 ₪ באם היה החידוש מבוצע באמצעות האינטרנט.

נזקי התובעת, נכון ליום הגשת התביעה:

6. כיוון שהתובעת נאלצה לשאת בתשלום יתר בגין חידוש דרכונה, וכיוון שאף עשתה כל שאלא ידה על מנת להימנע מהגשת תביעתה זו עת שלחה, באמצעות ב"כ הח"מ, מכתב התראה טרם נקיטת הליכים, הרי שעל הנתבע לשאת בנזקה.

- מצ"ב מכתב ההתראה הנ"ל כנספח א' לתביעה ותגובת הנתבע כנספח ב' לתביעה.
7. על כן, סך נזקי התובעת, לעת עתה, הינם בסך 815 ₪, ובית המשפט הנכבד יתבקש לזמן הנתבע לדין, ולחייבה לשלם לתובעת סכום זה בתוספת הפרשי ריבית והצמדה.
8. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את הנתבע בהוצאות משפט, בצירוף שכ"ט עו"ד ומע"מ כחוק.


אהרון שמלה, עו"ד
ב"כ התובעת

המבקשת: ליאת אלנקוה ת.ז. 040078040
ע"י ב"כ עוה"ד יואל שמלה ו/או עו"ד
אפרת אייכנשטיין ו/או עו"ד אהרון שמלה
ו/או עו"ד יואב שמלה
מרח' ז'בוטינסקי 7, רמת גן
מגדל משה אביב (שער העיר)
טלפון: 03-6114999, פקס: 03-6114998

- נ ג ד -

המשיב: מדינת ישראל – משרד הפנים – רשות האוכלוסין וההגירה
מרח' מוהליבר 6, פתח תקווה
ע"י פרקליטות מחוז מרכז

בקשה בכתב לאישור תביעה כתובענה ייצוגית

בבקשה זו יתבקש בית המשפט הנכבד להורות כדלקמן:

1. להורות על אישור התובענה הייצוגית המצ"ב לבקשה, בהתאם לסמכותו שבסעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו – 2006 (להלן: "החוק").
2. להגדיר את הקבוצה שבשמה תנוהל התביעה בהתאם להגדרת הקבוצה בבקשה זו, או, לחילופין, כל הגדרה אחרת - כפי שייראה לביהמ"ש הנכבד לנכון, בהתאם לאמור בסעיף 10(ב) ובסעיף 14 (א) (1) לחוק.
3. להורות על פרסום אישור התובענה ב - 3 עיתונים ע"ח המשיב, בנוסח הפרסום כפי שייראה לביהמ"ש הנכבד לנכון, בהתאם לאמור בסעיף 10 (ב) ובסעיף 25 לחוק.
4. להורות על היות המבקשת ובאי כוחה מתאימים לניהול התובענה הייצוגית, בהתאם לאמור בסעיף 10 (ג) ובסעיף 14 (א) (2) לחוק.
5. להורות על עילות התובענה והשאלות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה, בהתאם לאמור בסעיף 14 (א) (3) לחוק.
6. להורות על הסעדים הנתבעים כמפורט בבקשה זו ובכתב התביעה המצ"ב, בהתאם לאמור בסעיף 14 (א) (4) לחוק.
7. לחייב את המשיב בתשלום הוצאות הגשת הבקשה, לרבות חיובו בתשלום גמול למבקשת המייצגת ולבאי כוחה, בצירוף מע"מ כחוק.

לבית המשפט הנכבד מוגשת, יחד עם בקשה זו, תביעתה של המבקשת כנגד המשיב שמספרה ת.א. 2013/_____ (להלן: "התביעה").

בתביעה נדרש המשיב להשיב למבקשת סכום כסף שקיבל הימנה ביתר תוך ניצול מצבה של המבקשת והכול תוך הפקעת סכומים ועשיית רווחים בלתי הוגנים בעליל.

עיקר הבקשה בתמצית:

בטרם יובאו עילות הבקשה ופירוט העובדות והטענות המשפטיות המתייחסות לתובענה ולבקשה זו, נכון יהיה, לדעת הח"מ, להביא שלשה ציטוטים קצרים, המשקפים, ללא צל של ספק, מקצת ממהות הדברים:

"רשות ציבורית פלוגית אמורה ליתן שירות ליחיד ללא תמורה או בתמורה הקבועה בחוק. אם תדרוש הרשות תמורה עבור השירות – או, לפי העניין, תמורה למעלה מן הקבוע בחוק – יחייב בית המשפט את הרשות להשיב ליחיד את התמורה ששולמה או את התמורה העודפת על התמורה הקבועה בחוק. הלכה זו נטועה עמוק במשפטנו... הלכה זו מייסדת עצמה על כוח היתר שיש לה לרשות על היחיד, שהיחיד תלוי ברשות לשבט או לחסד. וכך, בהניף הרשות את השבט יורה אותה בית המשפט להשיב את השבט למנוחתו... אין זו אלא אחת מבנותיה של עילת הכורח והכפיה... אכן, היחיד הניצב לפני הרשות אין ברירה של ממש בידו אם ייעתר לדרישת הרשות, אם לאו, שבידי הרשות הכוח לכפות עליו את רצונה אף אם אין לדרישתה כל עיגון בדין. מקור הכוח הוא במונופול המוקנה לשלטון בביצוען של פעילויות מסויימות – אישור, רישוי, רישום וכיו"ב – ובהיעדר חלופה זמינה העומדת לרשות היחיד" (ע"א 2299/99 שפייר נ' חברת דיור לעולה, פ"ד מה (4) 213, 232-233 (2001))

"תשלום לפי דרישה במסווה של חוק או של תפקיד רשמי אינו רצוני וניתן להשבה... תשלום כסף לפי דרישה הצבועה בגוון של תפקיד רשמי רואה החוק כפעולה שלא מרצון, והוא מעניק למשלם זכות השבה מפני תקנת הכלל. הנימוק לכך הוא כפול; ראשית, אין לעשות משרה רשמית או מעמד רשמי כלי לחץ לסחיטת כספים שהאדם אינו חייב לשלם; שנית, התובע היה זכאי מטעם החוק לקבל את השירות חינם או בפחות ממה ששילם בעדו, והוא שילם מפני שהיה לו צורך דחוף וחיוני בשירות, ואלמלא שילם היה השירות נמנע ממנו". (ע"א 278/56 סופרגו, חברה להפצת גז בע"מ נ' מזרחי, פ"ד יב 394, 406 (1958)).

"בהיעדר הוראה מסמיכה בדבר חקיקה, לא היה רשאי, אפוא, שר הפנים לקבוע הסדר, המשית על מי שדרכו נגנב, אבד, הושמד, הושחת או שונה, אגרה גבוהה מן הרגיל. ההסדרים נושאי עתירה זו נקבעו שלא בסמכות. ומאחר ש"באופן עקרוני, הנפקות המעשית של החובה לפעול במסגרת הסמכות היא שפעולה ללא סמכות הינה נעדרת תוקף, ועל כן בטלה" (ברק-ארז לעיל, בעמ' 119), דינו של ההוראות הנדונות לעבור מן העולם. אינני רואה כל מקום להשעייתן של הבטלות, כמוצע בידי חברי הנכבד, השופט דנציגר.

לו, כעמדת חברי, ענין היה לנו במידתיות, הרי שנוכח השיקולים שפורטו בסיפא לחוות-דעתו, אפשר שהיה מקום להפעלתם של כלי הבטלות היחסית. אך הואיל והפגם החוקתי-מנהלי שנתגלע בפרשה זו, בנסיבותיה, הוא כה יסודי, אין מנוס מקביעתה של בטלות על-אתר.

אשר על כן, אם תישמע דעתי נעשה בעתירה זו צו מוחלט, המורה על בטלות המיידית של פרטים 10-11 לתוספת לתקנות האגרות. מאליו מובן, על יסוד הטעמים שהובאו לעיל, כי כוחה של תוצאה זו יפה אף בכל הנוגע להסדר הארעי שלפי תקנות הדרכונים (הוראת שעה) (מס' 2), התש"ע-2010.

(בג"ץ 2651/09 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הפנים, פ"ד 1, 38 (2011))

8. עניינה של בקשה זו, בצו עשה המורה למשיב לחדול מגביית אגרת חידוש דרכונים בלשכת נמל התעופה בן גוריון (להלן: "לשכת נתב"ג") בסכום מופקע העולה כדי פי 4 לעומת אותו שירות בשאר לשכות רישום האוכלוסין הפזורות בישראל, תוך קביעת סכום סביר לפי ראות עיניו של בית המשפט הנכבד.
9. זאת ועוד. עניינה של בקשה זו, בפיצוי כספי תוך השבת הסכום שנגבה שלא כדין וביתר מאת המבקשת ומאת שאר קבוצת התובעים, כפי שיפורט להלן.
10. המשיב מפעיל את כלל לשכות האוכלוסין בישראל הפזורות ברחבי המדינה, אשר מתוקף תפקידן - לחדש דרכונים ולהאריך תוקפם עבור כלל האוכלוסייה. לשכת נתב"ג פועלת כלשכת חירום ואף היא מבצעת חידוש דרכונים והארכת תוקפם, דא עקא - שלא ככל לשכת אוכלוסין אחרת - לשכת נתב"ג גובה סכומים גבוהים הרבה יותר בגין שירותיה הנ"ל.
11. המבקשת ובני משפחתה הגיעו ביום 17/5/12 לנתב"ג על מנת לממש חבילת נופש, אותה רכשו כשלושה ימים טרם היום הנ"ל - או אז נתגלה למבקשת כי פג תוקף דרכונה.
12. לאור כך, פנתה המבקשת ללשכת נתב"ג על מנת לחדש את דרכונה, ולתדהמתה נתבקשה לשלם עבור כך סכום של 1,085 ₪.
13. אין ספק, כי למבקשת לא נותרה כל ברירה, אלא לשלם את הסך הנ"ל - הגם שמדובר בסכום מופקע, וברי, לאור האמור לעיל, כי סכום ה"אגרה" הנ"ל איננו אלא גבייה אסורה של קנס בחסות התואר "אגרה".
14. אילו הייתה המבקשת מחדשת את דרכונה בכל לשכת אוכלוסין אחרת בישראל - הייתה מחויבת בסך של 270 ₪, או לחילופין בסך של 240 ₪ באם היה החידוש מבוצע באמצעות האינטרנט.
15. כמו כן, יודגש כי לשכת נתב"ג גובה סך של 325 ₪ עבור הארכת תוקף דרכון (סך של 325 ₪ מעל המחיר הרגיל כפי המופיע בפרט 8 לתוספת לתקנות הדרכונים, התש"ס - 1980), בעוד בשאר לשכות האוכלוסין בישראל מדובר בשירות הניתן חינם אין כסף.
16. לשכת נתב"ג גובה סכום מופקע ואף לדעת המשיב, וברי כי אין כל קשר בין הסכום אותו נדרשים מבקשי השירות לשלם ובין השירות אותו הם מקבלים בפועל. נהיר ובהיר כי המשיב דורש סכומים מופקעים אלה על מנת להעניש את מבקשי השירות ולהרתיע את אחרים מפני אי חידוש דרכונם במועד, וכל זאת תוך עשיית עושר ולא במשפט, בדומה להטלת קנס.

17. המשיב עושה דין לעצמו ומנכס את סעי' 10 לחוק הדרכונים, התשי"ב – 1952 (להלן: "החוק") המסמך אותו להתקין תקנות בדבר "האגרות שישולמו בעד שירותים לפי חוק זה". דא עקא, החוק אינו מסמך את המשיב לגבות קנסות או היטלים.

18. לאור האמור לעיל, בקשה זו תכליתה לשים סוף לגבייה ביתר שלא כדין, משוללת הרסן, על ידי המשיב, וכן להשיב כספים שנגבו ביתר מאת אזרחים שונים, תוך ניצול הצורך הדחוף והחיוני בשירות, העולה כדי סחיטת כספים ועשיית עושר שלא כדין.

במסגרת תובענה זו יתבקש בית המשפט הנכבד:

- א. ליתן צו עשה, המורה למשיב לחדול לאלתר מגביית אגרה ביתר בגין חידוש דרכונים ו/או הארכתם בלשכת נתב"ג, תוך שייקבע סכום סביר לשירותים הנ"ל.
- ב. ליתן צו המורה למשיב להשיב לכל אדם שנאלץ לשלם בשנתיים שקדמו למועד הגשת בקשה זו, עבור חידוש דרכון ו/או הארכת דרכון בלשכת נתב"ג, את ההפרש שבין מחיר האגרה שנדרש לשלם על ידי לשכת נתב"ג וששילם בפועל, לבין מחיר אגרה סביר - כפי שיורה בית המשפט הנכבד.

הבקשה בהרחבה:

- א. **הצדדים:**
 1. המבקשת, ליאת אלנקוה ת.ז. 040078040 (להלן: "המבקשת") הינה אדם מן היישוב אשר באה עם בני משפחתה לנמל התעופה בן-גוריון על מנת לממש חבילת נופש שנרכשה בסמוך, ולאחר שהופתעה לגלות כי תוקף דרכונה פג, נאלצה לשאת בתשלום אגרה מופקעת למשיב, בדומה לגבייה אסורה של קנס בחסות אגרה.
 2. המשיב, הוא אשר אחראי על כלל לשכות האוכלוסין בישראל בכלל ועל לשכת האוכלוסין שבנמל התעופה בן-גוריון בפרט, והוא אשר אחראי לגביית תשלום האגרה המופקעת מאת המבקשת בגין חידוש דרכונה בלשכת נתב"ג.
- כמו כן, המשיב הוא אשר גבה סכומי אגרה מופקעת בגין חידוש דרכון ו/או בגין הארכתו בלשכת נתב"ג משאר חברי הקבוצה (להלן: "הקבוצה" או "קבוצת התובעים").

ב. העובדות נשוא הבקשה:

3. ביום 17/5/12, מספר ימים לאחר שרכשו חבילת נופש, בשעה 10:00 התייצבו המבקשת ובני משפחתה בנמל התעופה בן-גוריון לצורך מימושה.
4. המבקשת, בהגיעה לנמל התעופה, גילתה, כי פג תוקף דרכונה ועל כן יש לחדשו.
5. כשירות חרום שמפעיל המשיב מזה מספר שנים, ניתן לחדש דרכון או להאריכו בנמל התעופה הנ"ל בלשכת האוכלוסין המצויה במקום, ולפיכך מיהרה המבקשת למשרדי המשיב לצורך חידוש דרכונה.
6. תמורת החידוש נדרשה המבקשת לשלם את הסכום של 1,085 ₪ (סך של 815 ₪ מעל המחיר הרגיל כפי המופיע בפרט 6 (א) לתוספת לתקנות הדרכונים, התש"ם - 1980).
7. לשאלת המבקשת את פקידת המשיב לפרש הסכום המופקע הנ"ל - נענתה, כי מכיוון שלא טרחה לחדש את דרכונה "במועד", הרי שעליה לשאת בסכום הנ"ל שכן לשכת נתב"ג מתפקדת כלשכת חירום.
8. המבקשת הגיבה כי מכיוון שמדובר בשעת בוקר, הרי ששאר לשכות האוכלוסין מטעם המשיב פועלות, ואם כך מדוע עליה לשאת בתשלום כה גבוה על שירות שהייתה יכולה לקבל במחיר הנמוך בכ - 75%?

9. פקידת המשיב השיבה, כי השירות הינו "שירות חירום" ולפיכך אין כל רלוונטיות לשעת נתינתו.
10. המבקשת המשיכה ושאלה מדוע הסכום הנ"ל גבוה בכ - 75% מהסכום הרגיל ונענתה כי עליה לשאת בתשלום המופקע, שכן היה עליה לשים לב למועד פקיעת דרכונה, ומשלא שתה ליבה לכך במועד, אין לה להלין אלא על עצמה.
11. לאור כך, מאחר והמבקשת לא רצתה לצאת נפסדת בגין אי מימוש חבילת הנופש שנרכשה בסמוך למועד הטיסה, ומכיוון שלא רצתה לאכזב את בני משפחתה, הרי שנאלצה "לבלוע את הגלולה המרה" ולשלם את האגרה המופקעת הנ"ל.
12. ביום 23/5/12 מיען ב"כ המבקשת מכתב למחלקת פניות הציבור (פנייה שתכליתה ליתן הזדמנות למשיבה להגיב טרם פנייה לערכאות) של רשות האוכלוסין מטעם המשיב בדבר האמור לעיל, וביום 10/6/12 נענתה פנייתו בתשובה לאקונית, לפיה לשכת נתב"ג מעניקה שירותים "מיוחדים" ופועלת 24 שעות ביממה, ומכורח זאת נקבע סכום האגרה, עפ"י תקנות הדרכונים ובאישור ועדת הכספים.
13. לאור תגובתו הנ"ל, אין מנוס מלקבוע כי המשיב רואה לנכון ל"העניש" את מבקשי השירות ה"מיוחד" בלשכת נתב"ג בתשלום קנס בחסות אגרה - שכן, ברי כי הפעלת משרד המשיב בנתב"ג, על כל המשתמע מכך, אין בו כדי להוות אמתלה לגביית סכום אגרה העולה כדי פי - 4 מהסכום הרגיל (לעיתים אף כדי פי - 6 כאשר מדובר בחידוש דרכון בתקופת החורף באמצעות הדואר או האינטרנט), וברי כי בגביית האגרה המופקעת הנ"ל, עושה המשיב על גבם של נזקקי שירות המצויים במצוקה, ואשר אלמלא מצבם הרגיש - לא היו מסכימים לשלם סכומים שכאלה בעבור השירות הנ"ל, שכן האלטרנטיבה היחידה העומדת להם בשעת מצוקתם זו, הינה ביטול הטיסה והפסדים גדולים יותר.
14. זאת ועוד. מאחר וסכום האגרה הנ"ל, המשולם בלשכת נתב"ג, אינו משתנה מעונה לעונה, כפי מחירי חידוש או הארכת דרכון בשאר לשכות האוכלוסין, הרי יש בכך בכדי להוות הוכחה שאין המדובר בתשלום לו קיימת זיקה לשירות הניתן - כי אם מדובר בקנס החוסה תחת ההגדרה "אגרה".
15. אין ספק כי המשיב מעניק שירות מיוחד על ידי לשכת נתב"ג, אלא שעל משרדים ממשלתיים והמשיב בכללם, חלה חובה כי בעת גביית אגרה תהא זיקה בין השירות הניתן תמורתה לבין גובהה, ולא ייתכן שהשירות המיוחד הנ"ל יגרור עלויות גבוהות ומופקעות יותר, שכל תכליתן אינו אלא ליצור הרתעה לכלל הציבור ובתוך כך לנצל מצוקה ולגרוף רווחים.
16. לטענת המשיב בדבר "השירות המיוחד" אותו הוא מעניק ואשר בגינו נגבים הסכומים המופקעים הנ"ל כקנס בחסות אגרה, יש לאמור, כי בנתב"ג קיימים עשרות בתי עסק אשר פועלים במטרה לייצר רווחים ודי בדוגמה כרשות הדואר, אשר מעניקה שירותיה בנתב"ג משך 24 שעות ביממה ומנגד אין היא גובה תעריפים גבוהים יותר מאשר היא גובה מחוץ לסניפה בנתב"ג, על מנת ללמדך, כי המשיב הוא בבחינת קל וחומר בן בנו של קל וחומר, מאחר והוא אמור להוות גוף שאינו פועל למטרות רווח, ואף מעבר לכך, אמור להוות גוף אשר בסיס תכליתו לשרת את אזרחי המדינה. לפיכך, בגביית סכום אגרה הנחזה כקנס, ברי כי פועל המשיב למטרות רווח וכל זאת בניגוד לדין ובניגוד לאמות המידה הנגזרות מתכליתו תוך ניצול כוחו לרעה.

17. יתירה מכך, התנהלותו של המשיב בגביית אגרה בסכום מופקע אינה עומדת בפיסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שכן הסכום המופקע הני"ל אינו מאזן נאמנה בין זכות האדם לצאת מישראל ובין גובה התשלום הנדרש לצורך כך.
18. עילה דומה נידונה בבית משפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק בבג"ץ 2651/09, אז הוגשה עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים, כשהעותרת הייתה האגודה לזכויות האזרח בישראל כנגד שר הפנים.
19. העתירה הני"ל סבה סביב חיוב מי שאבד/הושחת/נגנב דרכונו בסך 1,000 ₪ לעומת הסכום לחידוש דרכון בזמנים הרלוונטיים לעתירה בסך 250 ₪ (דהיינו: 750 ₪ יותר), כאשר בבסיס טענות העותרת הייתה הטענה בדבר אגרה מופקעת הנחזית כקנס לצורך הרתעה, וכי אין בין השירות הניתן לבין סכום האגרה - כל זיקה.
20. בית המשפט קיבל את העתירה ויפים דבריו כפי המובאים בבג"ץ 2651/09, האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הפנים - רציו:

בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, כב' השופטים לוי, נאור ודניציגר, קיבל את העתירה, בקובעו כדלקמן:

הנפקת מסמך נסיעה קשורה קשר הדוק למימוש החירות לצאת מישראל, שהינה זכות חוקתית המוצאת את ביטויה המפורש בסעיף 6(א) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

הזכות לצאת מישראל אינה זכות מוחלטת אלא זכות יחסית, שיש לאזנה מול זכויות, ערכים ואינטרסים אחרים. איזון זה ייעשה בהתאם לתנאים שקבע המחוקק בפיסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק היסוד.

על פי פסקת ההגבלה, ארבעה הם התנאים לפגיעה בזכות היסוד: הפגיעה נעשית על פי חוק או מכוח הסמכה מפורשת בו; החוק הולם את ערכיה של מדינת ישראל; החוק נועד לתכלית ראויה; והפגיעה בזכות היסוד אינה עולה על הנדרש.

סעיף 10 לחוק הדרכונים מעניק למשיב את הסמכות לקבוע אגרות בגין השירותים הניתנים על פי חוק הדרכונים. די בהסמכה זו על מנת לקבוע כי למשיב סמכות להבחין בין הנפקת מסמכי נסיעה בנסיבות שונות ולקבוע שיעורי אגרות שונים בגין הנפקת מסמכי נסיעה בנסיבות אלה.

כאשר לתכלית העומדת ביסוד התיקון הנדון - מדובר בתכלית ראויה ובתיקונים החולמים את ערכיה של מדינת ישראל שהם: כיסוי עלויות עודפות של המדינה בהנפקת מסמך נסיעה בנסיבות מיוחדות ועידוד הציבור, על דרך של הצמדת "תג מחיר" גבוה יותר להנפקת מסמך נסיעה בנסיבות מיוחדות, לשמור על מסמכי הנסיעה הניתנים לו.

ככל שהמדינה נושאת בעלויות נוספות בשל הנסיבות המיוחדות שבגינן מונפק מסמך הנסיעה, יכולה היא לדרוש כי האגרה בגין שירות זה תהיה גבוהה יותר. עידוד הציבור לשמור על מסמכי הנסיעה המונפקים לו על מנת למנוע תופעות של סחר בדרכונים, על השלכות תופעה זו על הציבור הרחב, מהווה אף היא תכלית ראויה.

המשיב עומד על כך כי בהעלאת שיעור התוספות במסגרת תיקון תשס"ט ותיקון תש"ע, ביקש הוא לעודד את הציבור לשמור על מסמכי הנסיעה אותם הוא נושא. ואולם, סבורני כי באיזון בין התכלית ההרתעתית אותה ביקש המשיב להשיג לבין הפגיעה בזכות היסוד לצאת מישראל ניתן משקל יתר לתכלית ההרתעתית, באופן המחייב את ביטול פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים.

21. בית המשפט העליון הנכבד קבע, כי הסכום בגין חידוש דרכון שאבד/הושחת/נגנב יעמוד על סך 485 ₪ בלבד (במקום 1,000 ₪) למשך ששה חודשים, עד אשר משרד הפנים ייערך לשינוי פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים, התשי"ם-1980.
22. לאור החלטת ביהמ"ש הנ"ל, אכן תוקנו פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים, התשי"ם - 1980 כך שכיום, בעבור חידוש דרכון שאבד/הושחת/נגנב תיגבה אגרה בסך 270 ₪ יותר עבור בגיר (דהיינו סך הנע בין 510 ₪ לבין 540 ₪ לכל היותר) ו - 135 ₪ יותר עבור קטין, מסכום האגרה לחידוש דרכון רגיל.
23. ויודגש, כי בית המשפט העליון הנכבד קיבל את העתירה הנ"ל, חרף העובדה כי מחדלו של אדם שאיבד/הושחת/נגנב דרכונו מהווה סכנה ממשית לביטחון מדינת ישראל, שכן קיים חשש ממשי שאותו דרכון שאבד/הושחת נגנב ימצא את דרכו לידיים הלא נכונות - מכאן נלמד קל וחומר בן בנו של קל וחומר, כי בענייננו, שאין בו להוות כל סיכון ואיום על מדינת ישראל - אל לו למשיב לגבות סכומי אגרה מופקעים, כאמור לעיל.
24. יוער ויוסף, כי טבעו של אדם מכוונו לעיתים לשכחה, לפיכך, אך טבעי שייאלץ לשאת בעלויות בגין שכחתו, ולענייננו בגין אי שימת לב לפקיעת תוקף דרכונו. יחד עם זאת, אין טבעי וסביר כי בנסיבות העניין תנוצל מצוקתו וייאלץ לשלם בגינה פי - 4 ויותר, במיוחד כאשר המדובר במצב בו עלולה להישלל הימנו זכותו לצאת את הארץ, הלא היא זכות אוניברסאלית המנויה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וכן בסעי' 13 (2) להכרזה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם, 1948 הקובע כי "כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו...".
25. זאת ועוד. על בית המשפט הנכבד לקחת בחשבון את תקופות החגים וחול המועד, בהן לשכות האוכלוסין מטעם המשיב אינן פועלות, וברי כי בזמנים אלה רבים הם הנאלצים לעשות שימוש בשירותי המשיב בלשכת נתב"ג, במיוחד לאור העובדה שרבים הם הרוכשים חבילות טיסה דווקא בתקופות הנ"ל ולפיכך אינם מוכנים מראש למקרה שתוקף דרכונם פג, או אז בפניהם אין כל אופציה אחרת, שמא - לשאת בעלויות בסך של, למצער, אלפי שקלים בגין ביטול טיסתם וספיגת העלויות הכרוכות בכך - ונראה כי אך לשם כך הוקמה לשכת נתב"ג, וברי כי ניצול מצוקת מבקשי השירות אינו עולה בקנה אחד עם תכלית זו.
- ג. **הטיעון המשפטי ועילות התביעה עליהן מסתמכת הבקשה:**
26. כאמור לעיל, תטען המבקשת כי שיעורה של האגרה בגין חידוש דרכון או בגין הארכתו, כאשר הפעולה נעשית בלשכת נתב"ג - הינה מופרזת, חסרת מידתיות ולוקה בחוסר סבירות קיצוני, וכל זאת תוך ניצול מצוקתם של הבאים בשערי לשכת נתב"ג לצורך מימוש זכותם לצאת את הארץ.
27. הטיעונים לעיל, מהווים שורה של טיעונים משפטיים עליהן מסתמכת הבקשה, וכפי שיפורט להלן:

המשפט המנהלי:

28. כפי האמור בחוק תובענות ייצוגיות (סעי' 5 (ב) (2)), בתביעה שעילתה החלטה של הרשות ושהסעד המבוקש בה הוא פיצויים או השבה, לרבות השבת סכומים שהרשות גבתה כמס, כאגרה או כתשלום חובה אחר, הרי שתוגש לבית משפט לעניינים מנהליים.

29. יובהר, כי אכן המדינה זכתה להגנות בחוק המקשות על קבלת תובענה ייצוגית כנגדה. דא עקא, ההגנה לה "זוכה" המדינה אינה מאיינת את הזכות להגשת תובענה ייצוגית כנגדה, קרי: המדינה לא זכתה לחסינות. תובענה זו המוגשת כעת, הינה תובענה הנכנסת בגדר החריג ובהתאם לסעי' 11 לתוספת השנייה לחוק, שם נקבע חד משמעית כי ניתן להגיש תובענה ייצוגית "בתביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום אחר".

לענייננו, מובאת בזאת דוגמה לתובענה ייצוגית כנגד המדינה ורשות מרשויותיה ב - תצ (י-ס) 17846-10-10 ציון קישון נ' מדינת ישראל - רשות האכיפה והגביה - ההוצאה לפועל, שבקשתה אושרה, ואשר תכליתה ועניינה נוגעים מפורשות כאגרה הנגבית על ידי המדינה עבור העתקי צילומים שעושים פקידי ההוצל"פ מתיקי ההוצל"פ, כאשר בה נקבע כי המדובר בשירות מונופוליסטי בו נגבית אגרה בסכום שאינו סביר ומידתי - ממש בדומה לתובענה זו, וכמצוטט מהמיני רציו להלן:

בית המשפט המחוזי בירושלים, בשכתו כבית משפט לעניינים מינהליים, כב' השופט נעם סולברג, קיבל את הבקשה, בקובעו כדלקמן:

על מנת לאשר תובענה כתובענה ייצוגית, על המבקש לשכנע את בית המשפט במידת הסבירות הראויה - ולא על פי האמור בכתב התביעה בלבד - כי הוא עומד בכל התנאים לאישור התובענה כיייצוגית לרבות הדרישה לקיום עילת תביעה אישית.

מושכלות יסוד בדיני תובענות ייצוגיות, כי הליך הבקשה לאישור התובענה כתובענה ייצוגית, לא נועד לבידור התביעה לגופה, אלא הוא מעין "פרוזדור" שבאמצעותו ניתן להיכנס ל"טרקלין". ראוי לעבור פרוזדור זה בזהירות מרובה, וליתן את הרשות רק במקרים המתאימים העונים על כל התנאים הדרושים.

תקנה 2 לתקנות ההוצאה לפועל (אגרות, שכר והוצאות), עניינה בחובת תשלום אגרות, והיא מסדירה את שיעור האגרה שנדרש חייב, זכאי, או צד שלישי, לשלם בהוצאה לפועל. התקנה קובעת כי רשם ההוצאה לפועל ולשכת ההוצאה לפועל לא יזדקקו לבקשה שנקבעה לה אגרה בתוספת, אלא לאחר ששולמה האגרה, זולת אם אין המבקש חייב בתשלומה על פי תקנה 5; בעד הליך לפי החוק או התקנות שלא נקבעה לו אגרה בתוספת, לא תשולם אגרה. בתוספת לתקנות נקבע שיעור האגרה שיש לשלם.

עם השנים, עודכן שיעור האגרה מפעם לפעם ונקבע על שיעור אחר. ביום 29.3.85 נקבע בתוספת כי האגרה עבור העתק צילום שעשתה לשכת ההוצאה לפועל תעמוד על 25 אגרות דף; בהמשך תוקנה התוספת ושיעור האגרה עלה. בתחילה עלה לסך של 1 ₪ לכל דף, בהמשך עלה לסך של 2 ₪, וביום 1.7.93 הועמדה האגרה על סך של 3 ₪.

אגרה משמשת כתשלום חובה שלו זיקה למשאב ציבורי או שירות מסוים שהשלטון נותן לפרט. מחד גיסא, נדרש כי יתקיים קשר סיבתי בין התשלום לבין השירות. מאידך גיסא, האגרה אינה

בגדר 'מחיר'. היא יכולה שלא לשקף את המחיר שבגינו ניתן השירות. אולם עדיין ראוי לזכור שאין מדובר במס. שיעור האגרה לא יכול להיות שרירותי. אמת מידה לבחינת חוקתיות האגרה יכולה להיות מבוססת על סבירות התעריף הקבוע באגרה. יש מקום לבחון במצבים מסוימים את סבירות שיעור האגרה ביחס לעלות השירות הניתן על-ידי הרשות. בקביעת שיעור האגרה יש ליתן משקל ממשי גם לזכות הגישה לערכאותה. קביעת אגרה בשיעור שמגלם בחובו רכיבים נוספים מעבר לעלות הצילום, בשיעור בלתי סביר, פוגעת ללא צידוק בזכות הגישה לערכאות.

השוואה לחיקוקים אחרים, אשר על-פיהם נגבית אגרה עבור העתקת מסמכים, תשכילנו כי מדובר בסכום מופקע. זאת במיוחד בהשוואה הקרובה לענייננו – בית המשפט – שם נעשית העתקת המסמכים באופן עצמאי ועלות צילום דף היא בשיעור של 30 אגורות. דומני אפוא כי המבקשים נשאו בנטל השכנוע המוטל עליהם להוכיח קיומה של עלת תביעה אישית.

וכן כי אישור הבקשה ישיג את מטרותיו העיקריות של החוק: הרתעה ופיצוי. חייבים וזוכים בהוצאה לפעול מעדיפים לספוג את הנזק הנמוך של עלות צילום עמודים מתיק ההוצל"פ, על מנת שלא להאלץ להוציא מכיסם סכומי כסף בשיעורים גדולים יותר באמצעות הגשת עתירה לבג"ץ. שימוש במנגנון התובענה הייצוגית יאפשר ריכוז נפגעים באופן שלתובעים החברים בקבוצת הנפגעים תהא יכולת להשיג הרתעה ופיצוי במידה ראויה.

עשיית עושר ולא במשפט:

30. כאמור לעיל, המשיב גובה, באמצעות לשכת נתב"ג, סכומי עתק עבור חידוש ואו הארכת דרכון שפג תוקפו, וכל זאת תחת אמתלה קלושה, לפיה בכדי ליתן את השירות המבוקש יש לשאת בעלויות.

31. כפי הנטען לעיל ולהלן, אין בשירות הניתן בלשכת נתב"ג על מנת להוות הצדקה לגביית אגרה העולה כדי 75% יותר מסך עלות אותו שירות בשאר לשכות האוכלוסין הפזורות במדינת ישראל, חרף העובדה שהשירות הנ"ל ניתן באופן מיידי.

32. אין מנוס מלקבוע כי השירות הנ"ל ניתן לאזרחי מדינת ישראל בעודם שרויים במצוקה, וכי האלטרנטיבה העומדת ברשותם מעמידה אותם "בין שמיים וארץ", תרתי משמע, כאשר על אותם אזרחים מבקשי שירות לברור בין ספיגת הפסדים בסך אלפי שקלים, כתוצאה מאי יכולתם לצאת את הארץ, לבין תשלום אגרה מופקעת.

33. לאור כך, ברי כי בגביית אגרה בסכום כה מופקע חוטא המשיב בעוולת עשיית עושר ולא במשפט, תוך גריפת סכומי עתק על גבם של נזקקים באמצעות הגבלת חירותם ו"אילוצם" לשאת בתשלום המופקע הנחזה כתשלום אגרה.

34. גביית האגרה בלשכת נתב"ג, אפוא, הינה בלתי חוקית ומהווה הפליה לעומת גביית האגרה בשאר לשכות האוכלוסין ברחבי מדינת ישראל.

35. במצב הדברים, כמתואר לעיל ולהלן, חובה על המשיב להשיב למבקשת ולכלל חברי הקבוצה, מכוח סעי' 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979, את ההפרש שבין המחיר ששילמו בפועל בגין האגרה בלשכת נתב"ג, לבין עלותו ההגיונית והסבירה של השירות הניתן בלשכה הנ"ל.

סעי' 39 ו- 61(ב) לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973:

36. אמנם בתובענה זו אין המדובר בחוזה בין צדדים, אך לצורך התמחשה ועל דרך ההיקש, מובאים להלן סעיפי חקיקה מחוק החוזים ומחוק הגנת הצרכן.

37. סעי' 39 לחוק הנ"ל מהווה אבן דרך בחובת תום הלב בין צדדים לקיום חיוב הנובע מחוזה וכמצוטט להלן:

"בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה."

38. סעי' 61 (ב) לאותו חוק הנ"ל מחיל את הוראות החוק בכלליותו, ואת סעי' 39 הנ"ל בפרט, אף כאשר מדובר בפעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה וכן על חיובים שאינם נובעים מחוזה, כמצוטט להלן:

"(ב) הוראות חוק זה יחולו, ככל שהדבר מתאים לעניין בשינויים המחויבים, גם על פעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה, ועל חיובים שאינם נובעים מחוזה."

39. לאור האמור לעיל, אין ספק, כי המשיב איננו נוהג בתום לב ביחסיו עם אזרחי המדינה, אשר לרוע מזלם נזדקקו לשירותיו בלשכת נתבי"ג, והאמור לעיל חמור שבעתיים שכן המדובר במדינתם וברשות ציבורית, עליהן מוטלת חובת תום לב מוגברת.

40. תפקידה של הרשות, במדינות העולם המערבי בכלל ובמדינת ישראל בפרט, הוא להעניק שירות לאזרחים תוך שמירה על ערכי החוק והמוסר, ובכך ליצור מערכת מאורגנת ויעילה – והכול בתום לב מוגבר החל עליה מתפקידה כזרוע ביצועית.

41. ברי כי אין תפקידה של הרשות לגרוף רווחים על גבו של הציבור, ובוודאי לא כשאותו ציבור מצוי במצוקה ובחוסר ברירה.

42. כשהרשות, ולצורך ענייננו המשיב, גובה תשלום אגרה, הרי שיש צורך עז כי אותה אגרה תיגבה כשבינה ובין השירות הניתן תמורתה קיימת זיקה גבוהה, חרף היות האגרה תשלום חובה שאינו משולם תמורת שירות ספציפי במובן הכלכלי של המילה – אדרבא, למרות שאין קשר בין אגרה לבין מחיר או עלות, מאחר ושיעורה אינו מותנה בערך השירות בגינו היא מוענקת, ברי כי עליה להיות בסכום הנופל במתחם הסבירות, והדבר נכון שבעתיים כשמדובר ברשות בה לאזרח יש תלות מוחלטת לצורך מימוש זכותו, ויציאה מהארץ בפרט.

יפים לענייננו דבריו של כב' הנשיא (בדימוס) אהרון ברק, בעניין קריב:

"הדיבור "אגרה" מקובל הוא בתורת המסים. הוא משתרע על מגוון תשלומים שאינם מס טהור מחד גיסא ואינם מחיר טהור, מאידך גיסא. אגרה נבדלת ממס טהור בכך שהיא משתלמת כתשלום חובה בזיקה עם שירות מסוים שהשלטון נותן לפרט. לעומתו מס טהור נגבה ללא זיקה לשירות מסוים..."

(ראה ע"א 474/89 פ"מ מו(3) 374, 377)

ראה גם ע"א 154/83 [1]; ע"א 202/68 [2]; ראה גם א' נמדר, דיני מיסים - [מסי הכנסה] (חושן למשפט, מהדורה 2, תשנ"ג) 30. "בין שני הקצוות - שבאחד מהם עומד "המס" הטהור ובאחר "המחיר" הטהור - מצויות אגרות מסוגים שונים ומגוונים, מהן קרובות יותר למס טהור (כלומר, הזיקה לשירות נמוכה) ומהן קרובות יותר למחיר טהור (כלומר, הזיקה לערך השירות גבוהה יותר). ייתכן כמובן, שבמסגרתו של חוק נתון משתמש המחוקק בדיבור "אגרה" שלא לציון מלוא ההיקף של תשלומי האגרה המתבקש מתורת המסים. האם זהו המצב לפי חוק היציבות? לדעתי התשובה היא בשלילה."

43. ברי כי המשיב יטען כי שירות חידוש ו/או הארכת דרכונים הניתן בלשכת נתב"ג, הינו שירות שהתשלום עבורו אמור להיות מקורב יותר ל"מחיר" מאשר ל"מס".

עוסק על בסיס חוק הגנת הצרכן:

44. לאור כלל המתואר לעיל, יש מקום להשוות את המשיב לעוסק במתן שירותים ואת המבקשים לצרכני שירות ולפיכך, לצורך ההמחשה ועל דרך ההיקש בלבד, תובא להלן הוראת סעי' 3(ב) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 שעניינה באיסור ניצול מצוקת הצרכן:

"לא יעשה עוסק דבר - במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה, או בכל דרך אחרת, שיש בו ניצול מצוקתו של הצרכן... הכל כדי לקשור עסקה בתנאים בלתי מקובלים או בלתי סבירים, או לשם קבלת תמורה העולה על התמורה המקובלת".

45. אדם הבא בשערי נתב"ג על מנת להוציא לפועל את מימושה של זכותו לחירות, ודאי אינו חושד כי יצטרך לשאת בתשלום מופקע במידה ויהא דרכונו בסטאטוס "פג תוקף". אותו אדם הינו, למעשה, כמעין "צרכן שירות" כאשר מנגד המשיב הינו, למעשה, כמעין "עוסק". במקרה זה ה"צרכן" אינו בר יכולת בחירה לעניין השירות אותו הוא מעוניין לקבל מה"עוסק", וברי כי במצב דברים שכזה, ה"צרכן" מצוי במערכת יחסים תלותית אל מול ה"עוסק" - ודי בעובדה זו על מנת להיווכח כי גביית אגרה בסכום כה מופקע לצורך חידוש דרכון, מהווה "ניצול מצוקתו של הצרכן" כעולה בחוק הגנת הצרכן הנ"ל.

השיקולים להכרה בתובענה כייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות:

47. על פי סעיף 3 (א) לחוק תובענות ייצוגיות, לא תוגש תובענה ייצוגית, אלא בתביעה כמפורט בתוספת השנייה.

48. עניינה של תביעה זו הינה התנהלותו של המשיב כלפי כלל הבאים בשעריו אשר לא מצוי באמתחתם דרכון בתוקף, ולפיכך נזקקים לשירותי המשיב ברמת היזקקות גבוהה עד אבסולוטית.

49. כמו כן, ברי כי כלל קבוצת המבקשים מונה אלפי אנשים, אשר נזקם האישי מסתכם בכמה מאות שקלים בלבד, ונזקם הכללי מסתכם במיליוני שקלים.

50. יודגש, כי תובענה זו עניינה תקיפה של חקיקת משנה הקובעת את סך גובה האגרה המופקעת הנ"ל.
51. סעיף 8 (א) (2) קובע כי על תובענה ייצוגית להיות הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין. לזאת תטען המבקשת כי גודלה של הקבוצה המיוצגת בתובענה זו הינה רבת מימדים, כאשר המדובר בקבוצה המונה כ- 15,000 אנשים, וברי כי לאור מספרם הרב של חברי הקבוצה ולאור נזקם הקטן יחסית - הרי שהגשת תובענה ייצוגית הינה הדרך הראויה ביותר ליתן לחברי הקבוצה את יומם בבית המשפט, שכן תכלית התובענה הייצוגית הינה לאפשר לאדם להיפרע את נזקו, חרף היותו נזק אשר שוויו נמוך משוויו של קיום ההליך המשפטי בגינו.
52. זאת ועוד. אין מנוס מלקבוע כי בתביעה כגון דא, אשר המשיב הינו הצד שכנגד, אף בר דעת לא "יריס את הכפפה" ויפעל באופן פרטני - ודי בעובדה זו על מנת להיווכח כי דרכם היחידה של חברי הקבוצה, הינה בדרך הגשת תובענה ייצוגית בלבד.
53. סעיף 8 (א) לחוק הנ"ל קובע רשימת תנאים, שקיומם הכרחי על מנת לאשר תובענה כתובענה ייצוגית, וכפי שיפורט להלן תובענת המבקשת המייצגת את כלל חברי הקבוצה אכן עומדת בכל התנאים המצטברים, ועל כן מן הדין והצדק לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית.
54. סעיף 8 (א) (1) לחוק הנ"ל דורש כי ימצא שהתובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט, המשותפות לכלל חברי הקבוצה, וכי אפשרות סבירה היא שיוכרעו לטובתה.
55. המבקשת תטען כי תנאי זה מתקיים בהחלט בבקשה זו, שכן כפי העולה מהאמור לעיל, וכן ממספרם הרב של חברי הקבוצה אשר נאלצו להשתמש בשירותי המשיב תוך היוזקותם ללשכת נתב"ג, מצטייר כי המדובר בניסיון לעשיית עושר ולא במשפט מטעם המשיב תוך הסתתרות באצטלת מתן שירות לאזרח, וכבוד בית המשפט יתבקש לקבוע כי המשיב מפקיע את סמכותו לגבות אגרה בעלת זיקה לשירות הניתן בעדה, תוך שהינו גובה תשלום המהווה "קנס" על גבם של אזרחי המדינה בכלל, הזכאים לשירותיו של המשיב ממילא, ושל חברי הקבוצה בפרט.
56. כמו כן, השאלות העובדתיות והמשפטיות העולות מהתובענה הינן זהות ומשותפות לכלל חברי הקבוצה, ובתנאי זה עומדת התובענה לחלוטין, זאת, כפי האמור לעיל, עקב היות כלל חברי הקבוצה והמבקשת בכללם אזרחי המדינה אשר נאלצו לבצע שימוש במשיב, תוך פניה לקבלת שירות בלשכת נתב"ג.
57. זאת ועוד. יודגש, כפי שכבר נקבע בבית המשפט העליון, כי על אף שגובה הנזקים אשר נגרמו לכל פרט מחברי הקבוצה אינו זהה, אין הדבר בכדי להוות חסם לאישור התובענה כייצוגית.
- כמו כן, בעניין דומה כבר קבע כבוד הנשיא אהרון ברק, כי: **"אין כל צורך שכל השאלות המתעוררות ביחס לקבוצה תהיינה משותפות. די בכך שהיסוד המשותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות. אם יש לאחד מהקבוצה עניין שהוא מיוחד לו - כגון נזק מיוחד - ניתן לבררו בשלב האינדיווידואלי, אשר יבוא לאחר סיום השלב הקבוצתי, ולאחר שנקבעה בו שאלת האחוריות של הנתבעים."**

58. לאור האמור לעיל, ברור כי קיימת אפשרות סבירה, ואף מעבר לכך, כי השאלות העובדתיות והמשפטיות יוכרעו לטובתם של המבקשת וחברי הקבוצה, שכן המדובר בעובדות מבוססות ובשאלות משפטיות, אשר בבחינת החוק היבש – יוכרעו לטובת המבקשת וחברי הקבוצה.
59. סעיף 8 (א) (3) לחוק, מחייב כי יהיה יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך ההולמת ביותר.

המבקש יטען כי אף תנאי זה מתקיים בענייננו, וזאת מהסיבות כמפורט להלן:

- א. באי כוח המבקשת הינם עו"ד ותיק ובעל ניסיון שלמעלה מ- 25 שנים בתחום המסחרי והליטיגציה, עו"ד ותיקה ובעלת ניסיון שלמעלה מ-20 שנים בתחום הליטיגציה בבתי המשפט השונים, וכן עו"ד נוסף, צעיר ונמרץ.
- ב. לחברי הקבוצה הנ"ל כבר קיים ניסיון בתחום התובענות הייצוגיות.
- ג. סעיף 8 (א) (4) לחוק דורש, כי יש יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ינוהל בתום לב, לפיכך, יצוין כי אין כל ניגוד עניינים בין המבקשת, יתר חברי הקבוצה וכן באי כוחה ועל כן ניתן להניח, מעבר לספק סביר, כי כלל חברי הקבוצה יצאו נשכרים באם ייוצגו על ידי באי כוחה ובאם תתקבל התביעה – ודי באמור לעיל בכדי להוות חיזוק לסבירות זו.
60. בנסיבותיה של התביעה דנן, גודלה של הקבוצה, ואנונימיות חבריה המצדיקים את ניהול התובענה כתובענה ייצוגית, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע בהתאם לסעיף 10 לחוק תובענות ייצוגיות, את הגדרת הקבוצה לצורך התובענה בהתאם לאמור לעיל. בהקשר זה יפים דבריו של כבוד הנשיא (בדימוס), השופט אהרון ברק, כדלקמן:

"ביסוד התובענה הייצוגית, עומדים שני שיקולים מרכזיים:

האחד, הגנה על אינטרס הפרט באמצעות מתן תרופה ליחיד שנפגע. אותו יחיד, ברוב המקרים, אינו טורח להגיש תביעה... השיקול השני, עניינו אינטרס הציבור. ביסוד אינטרס זה מונח הצורך לאכוף את הוראות החוק שבגדרו מצויה התובענה הייצוגית. לתובענה הייצוגית יש ערך מרתיע. מפירי החוק יודעים כי לניזוקים יכולת מעולה כנגדם."

ה. חברי הקבוצה (גודלה, הגדרתה ונזקיה):

61. לאור הנתונים שנאספו על ידי המבקשת ובאי כוחה עולה כי גודלה של הקבוצה 14,193 בני אדם, אשר נזקו לשירותיו של המשיב למן חודש 06/2010 ועד לחודש 06/2012.
62. יודגש, כי הנתונים הנ"ל נתקבלו לאחר בירור מעמיק אצל הממונה על חוק חופש המידע.
63. עוד יובהר כי נתונים אלו מתחלקים כך שחלק קטן מחברי הקבוצה, אשר יקראו להלן קבוצה א', הינם כאלה שהשתמשו בשירותי המשיב עת נזקו להארכת דרכון, ומספרם עומד על – 881 בני אדם. שאר חברי הקבוצה, אשר יקראו להלן קבוצה ב', הינם אלו שהשתמשו בשירותי המשיב להנפקת דרכון חדש ומספרם עומד על – 13,312 בני אדם.
64. נזקיהם של כלל חברי הקבוצה יתאפיין כמפורט להלן:
- א. חברי קבוצה א' ניזוקו בנזק העומד על סך של 325 ₪ לאדם * 881 בני אדם = 286,325 ₪.

- ב. חברי קבוצה ב' נחלקים אף הם, חלקם בגירים וחלקם קטינים. הבגירים נאלצו לשאת, עבור היזקקותם לשירותי המשיב, בעלות בסך של 1,085 ₪ המהווים תשלום ביתר, לעומת שאר לשכות האוכלוסין הפזורות ברחבי המדינה, בסך 815 ₪.
- הקטינים נאלצו לשאת, עבור היזקקותם לשירותי המשיב, בעלות בסך של 540 ₪ המהווים תשלום ביתר, לעומת שאר לשכות האוכלוסין הפזורות ברחבי המדינה, בסך 405 ₪.
- סך נזקי הקבוצות עומד על הסך הכללי אותו גבה המשיב בתקופה הרלוונטית לתובענה זו, ובסך הכול סכום בגובה של 19,356,446 ₪.
- ג. חשוב להדגיש כי הסעדים הנתבעים במסגרת תביעה ייצוגית זו, אינם סעדים כספיים גרידא. סעד נוסף שנתבע אשר פורט לעיל ופורט להלן הינו צו עשה, אשר מטרתו להורות למשיב לבצע את כל הפעולות הדרושות לשם ביטול חקיקת המשנה המקנה את הזכות לגבות סכומים מופקעים עבור השירותים הנ"ל ו/או להפחית במידה ניכרת את הסכום המבוקש בעדם לכדי עלותם בשאר רשויות האוכלוסין, מלבד רשות נתב"ג, ו/או שייקבע סכום העומד במתחם הסבירות עבור שירותיה של לשכת נתב"ג, והכול בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד.
- ד. לעניין הסעד הכספי המבוקש, תטען המבקשת כי לא צריך להיות כל קושי מצד המשיב ו/או מי מטעמו לפצות את חברי הקבוצה ובכללם המבקשת, שכן בידי המשיב מצויים הנתונים המדויקים, ובהפעלת מערך מוסדר תהא בידו היכולת לשחזר את כלל הנזקים לכל אדם ואדם הנמנה עם חברי הקבוצה, כאשר הנתונים המובאים בתובענה זו לעיל הינם נתונים שנתקבלו מטעם הממונה על חופש המידע.
- ה. מן הדין והצדק להורות למשיב לערוך את תחשיביו בעצמו, שכן הוא אשר גרם לנזקיהם של כלל חברי הקבוצה, ולו בלבד הגישה המוחלטת והבלעדית למסדי הנתונים של לשכת נתב"ג, של העושים שימוש בשירותיה וסכומי הגבייה שגבתה מהם, והוא אשר יש ביכולתו להקדיש את מצבת כוח האדם הדרושה לשם חישוב ההחזרים המגיעים לכל אדם ואדם.
- ו. לחילופין, תהא בידו היכולת להעריך את נזקי כלל הקבוצה ובכך להעניק פיצויים כוללים באופן שיוסכם על ידי בית המשפט הנכבד, ובמידה ואין ברירה אחרת - לפצות כל אדם בנפרד.
- ז. יחד עם זאת, במידה ובית המשפט הנכבד יסבור כי לא ניתן לפסוק את הסעדים הכספיים המבוקשים לעיל, כולם או מקצתם, לטובת כלל חברי הקבוצה, הרי שעדיין פתוחה בפניו הדרך לפסוק פיצוי אחר, בין אם לחברי הקבוצה ובין אם לכלל הציבור העושה שימוש בשירותי המשיב, וזאת בהתאם להוראות החוק.

ו. הסעדים המבוקשים:

65. פיצוי ממוני: כבוד בית המשפט יתבקש לחייב את המשיב ו/או מי מטעמו לשלם בגין הנזקים שגרמו, כאמור לעיל, בסך 19,356,446 ₪, תוך הפחתת הסכום אותו היו משלמים חברי הקבוצה באם היו עושים שימוש בשאר לשכות המשיב מחוץ לנתב"ג, זאת בהתאם לנתונים המצויים בחזקת המשיב.

66. כמו כן, כבוד בית המשפט יתבקש לחייב את המשיב ו/או מי מטעמו לשלם לכל אחד מחברי הקבוצה את סך נזקו, כפי החישוב המוערך לעיל על ידי המבקשת, וזאת לאחר קבלת נתונים על ידי המשיב, לגבי כל אחד ואחד מהנפגעים משירותיו הני"ל, או, כאמור לעיל, על בסיס הערכותיה של המבקשת.

67. לחילופין ובאופן מצטבר יתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מנגנון לבדיקת הזכאות והוכחת הנזק ולפיצוי חברי הקבוצה באופן פרטני על הנזקים הממוניים שנגרמו להם כתוצאה מגבייתו הלא מוצדקת של המשיב, כמתואר לעיל, אשר על פיו יוכח הקשר הסיבתי בין כל אחד מחברי הקבוצה לבין הנזק הממוני שנגרם לו, וכן את גובה הנזק שנגרם לכל אחד ואחד.

68. לחילופי חילופין, על אף כי דרך המלך במסגרת תובענה ייצוגית הינה באמצעות פסיקת פיצוי אינדיבידואלי לכל חבר בקבוצת התובעים, קובע סעי' 20 (א) לחוק תובענות ייצוגיות כך:

"א. הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה שבשמה נוהלה התובענה הייצוגית, כולה או חלקה, רשאי הוא במסגרת החלטתו על מתן פיצוי כספי או סעד אחר לחברי הקבוצה להורות, בין השאר, הוראה כמפורט להלן, לפי העניין, ובלבד שלא יהיה בכך כדי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה או על בעלי הדין:

1. על תשלום פיצוי כספי או על מתן סעד אחר, בשיעור ובאופן שיקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה שהוכחה זכאותו לפיצוי או לסעד כאמור;

2. על כך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי כספי או לסעד אחר;

3. על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר בקבוצה, ובלבד שסכום הפיצוי הכולל ניתן לחישוב מדויק על יסוד הראיות שבפני בית המשפט; הורה בית המשפט על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל כאמור, רשאי הוא להורות בדבר חלוקה בין חברי הקבוצה, באופן יחסי לנזקיהם, של יתרת הסכום שתיוותר עם חבר קבוצה, אחד או יותר, לא דרש את חלקו, לא הוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא אותר או שלא ניתן לחלק לו את חלקו מסיבה אחרת, ובלבד שחבר קבוצה לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו; נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לאוצר המדינה".

69. לאור האמור לעיל נראה בבירור כי החוק קובע מנגנון גמיש במסגרתו יהא בית המשפט רשאי לקבוע כיצד ניתן יהיה להוכיח את נוקם האישי של החברים בקבוצה, כאשר בהתאם לסעיף 20 (א) (3) יתרת הכספים שלא יידרשו תועבר לקופת אוצר המדינה.

70. כמו כן, סעיף 20 (ג) קובע מנגנון לפיו במידה ולא יהיה זה מעשי לפצות את כל חברי הקבוצה באופן אינדיבידואלי, ניתן יהא ליישם את עקרונות הפיצוי באופן כללי כך:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות העניין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות העניין".

לענייננו יפים דבריה של כבוד השופטת נאור בע"א 1337/97: תנובה מרכז שיתופי לשוק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ נ' ראבי, פ"ד נו (4) 687:

"שאלת הסעד ושאלת הגדרתה של הקבוצה הן שאלות שיש ביניהן, כפי שנראה, קשר גומלין הדוק. בית המשפט עמד בצדק על כך שאין דרכם של צרכנים לשמור קבלות בגין רכישת החלב, ויהיה קושי במשפט עצמו בהבאת ראיות בידי תובעים פוטנציאליים. נראה לי שפתרון אפשרי לקושי בזהווי חברי הקבוצה שסביר שאכן יתעורר הוא שייקבע פיצוי לטובת הקבוצה או לטובת הציבור... לבית המשפט סמכות רחבה לקבוע את הסעד, ועמדתי היא שגם בתביעות לפי חוק הגנת הצרכן, ניתן לקבוע סעד לטובת הציבור או סעד לטובת הקבוצה".

71. מעבר לאמור לעיל ישנה אף דרך נוספת בה בית המשפט יכול ויקבע את הסעד, וזו דרך האומדנא.

לענייננו זה יפה קביעת בית המשפט העליון בע"א 345/03: ריכרט נ' יורשי המנוח משה שמש ז"ל:

"סיכומם של דברים עד כה, עקרונית ניתן לקבוע את הנזק בתובענות ייצוגיות בדרכים שונות אשר מיושמות בקשת רחבה של מצבים. מן הצד האחד עומדת, כנקודת מוצא, דרך ההוכחה הקבועה בסעיף 20 (א) (2) לחוק תובענות ייצוגיות ובתקנות ניירות ערך, לפיה מוכח הנזק באמצעות הגשת תצהירים על – ידי כל אחד מחברי הקבוצה. דרכי הוכחה נוספות, אשר קרובות במהותן להליך האינדיבידואלי, מבוססות על קביעת נזקו של כל אחד מחברי הקבוצה אך זאת, ללא ניהול הליך מפורט של הגשת תצהירים, אלא באמצעות חישוב כללי המבוסס על נתונים עובדתיים שאינם שנויים במחלוקת או ניתנים להוכחה פשוטה. ניתן כמובן, לשלב בין שתי הדרכים, על ידי התוויית נוסחה כללית שתיושם, לגבי כל אחד מיחדי הקבוצה, על פי הנתונים המיוחדים הנוגעים לו. מן העבר האחד, קיימות דרכים נוספות לקביעת הפיצוי, המבוססות על קביעת סכום הנזק הכולל שנגרם לקבוצה כולה באמצעות שיטות שונות שפורטו לעיל. לבסוף, במקרים בהם לא ניתן לחשב את הנזק (אף שאין חולק כי נגרם), קיימות אפשרויות לקבוע את סכום הפיצוי גם על דרך האומדנא".

72. ליתן צו עשה המורה למשיב לחדול מחיובם של העושים שימוש בשירותי לשכת נתבי"ג במחירים המופקעים דלעיל ולהשוות את מחיר שירותי לשכת נתבי"ג למחירי שאר לשכות האוכלוסין הפרושות ברחבי המדינה. לחילופין ולמען הזהירות בלבד, לקבוע תעריף חדש, במתחם הסבירות, לעלותם של השירותים הניתנים על ידי לשכת נתבי"ג.

ז. פסיקת גמול לתובע המייצג:

73. כבוד בית המשפט מתבקש בזאת לפסוק גמול מיוחד למבקשת, גבי ליאת אלנקווה, זאת בהתאם להוראות סעיף 22 לחוק תובענות ייצוגיות.
74. למרות מספרם הרב של חברי הקבוצה, מי שנטלה את המושכות לידיה והחליטה לעשות מעשה, הינה לא אחרת מאשר המבקשת.
75. הטרחה הרבה שטרחה המבקשת הכוללת איסוף חומרים, מציאת עו"ד שייצגו את חברי הקבוצה בנאמנות והטיפול השוטף בעריכת בקשה זו הינם בבחינת עיסוק יומיומי מתיש במשך מספר שבועות, ועל כן מן הראוי לפסוק למבקש את טרחתו בצורת שכר ראוי וגמול מיוחד, כפי שיראה בית המשפט הנכבד לנכון.


ח. קביעת שכר טרחה לעו"ד המייצגים:

76. כמו כן, יתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע את שכרם של עוה"ד המייצגים את המבקש ואת כלל חברי הקבוצה, תוך שיובאו בחשבון זמן ההשקעה והטיפול הרב בייצוג המבקש וחברי הקבוצה כנגד המשיב.

אשר על כן:

מתבקש בזאת בית המשפט הנכבד להורות כלהלן:

- א. בהתאם לסעיף 5 לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו – 2006 מתבקש כבוד בית המשפט לאשר את בקשת המבקש ואת ניהול התביעה בידי עוה"ד הנ"ל כתובענה ייצוגית, כהגדרתה בחוק תובענות ייצוגיות;
- ב. להגדיר את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה;
- ג. להורות על אופן פרסום ההחלטה ונוסחה, לרבות חיוב המשיבות בהוצאות הפרסום;
- ד. לפסוק תשלום גמול מיוחד למבקש בגין פעולותיו למען חברי קבוצת התובעים;
- ה. לאשר את מנגנון שכר הטרחה לעוה"ד הח"מ, בהתאם למבוקש בבקשה זו;
- ו. לחייב את המשיבות בתשלום הוצאות הבקשה בצירוף שכ"ט עוה"ד ובצירוף מע"מ כחוק.


אהרון שמלה, עו"ד


יואל שמלה, עו"ד

תצהיר

אני הח"מ, **ליאת אלנקוה ת.ז. 040078040**, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את כל האמת וכי אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהירה בזאת בכתב כדלקמן:

הנני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשתי לאישור תובענה ייצוגית אליה מצורף תצהירי זה:

1. עניינה של התובענה הייצוגית, בצו עשה המורה למשיב לחדול מגביית אגרת חידוש דרכונים בלשכת נמל התעופה בן גוריון (להלן: "לשכת נתב"ג") בסכום מופקע העולה כדי פי 4 – לעומת אותו שירות בשאר לשכות רישום האוכלוסין הפזורות בישראל, תוך קביעת סכום סביר לפי ראות עיניו של בית המשפט הנכבד.
2. זאת ועוד. עניינה, בפיצוי כספי תוך השבת הסכום שנגבה שלא כדין וביתר ממני ומשאר קבוצת התובעים, כפי שיפורט להלן.
3. לאור האמור לעיל וכפי שיפורט להלן, בקשה זו תכליתה לשים סוף לגבייה ביתר שלא כדין, משוללת הרסון, על ידי המשיב, וכן להשיב כספים שנגבו ביתר מאת אזרחים שונים, תוך ניצול הצורך הדחוף והחיוני בשירות, העולה כדי סחיטת כספים ועשיית עושר שלא כדין.

א. העובדות נשוא הבקשה:

4. ביום 17/5/12, מספר ימים לאחר שרכשנו חבילת נופש, בשעה 10:00 התייצבנו אני ובני משפחתי בנמל התעופה בן-גוריון לצורך מימושה.
5. בהגיעי לנמל התעופה, גיליתי, כי פג תוקף דרכוני ועל כן יש לחדשו.
6. כשירות חרום שמפעיל המשיב מזה מספר שנים, ניתן לחדש דרכון או להאריכו בנמל התעופה הנ"ל בלשכת האוכלוסין המצויה במקום, ולפיכך מיהרתי למשרדי המשיב לצורך חידוש דרכוני.
7. תמורת החידוש נדרשתי לשלם את הסכום של 1,085 ₪ (סך של 815 ₪ מעל המחיר הרגיל כפי המופיע בפרט 6 (א) לתוספת לתקנות הדרכונים, התש"ס – 1980).
8. כששאלתי את פקידת המשיב לפשר הסכום המופקע הנ"ל – נעניתי, כי מכיוון שלא טרחת לחדש דרכוני "במועד", הרי שעלי לשאת בסכום הנ"ל שכן לשכת נתב"ג מתפקדת כלשכת חירום.
9. תגובתי הייתה, כי מכיוון שמדובר בשעת בוקר, הרי שאר לשכות האוכלוסין מטעם המשיב פועלות, ואם כך מדוע עלי לשאת בתשלום כה גבוה על שירות שהייתי יכולה לקבל במחיר הנמוך בכ – 75%?
10. פקידת המשיב השיבה, כי השירות הינו "שירות חירום" ולפיכך אין כל רלוונטיות לשעת נתינתו.
11. המשכתי בשאלותיי ושאלתי מדוע הסכום הנ"ל גבוה בכ – 75% מהסכום הרגיל ונעניתי, כי עלי לשאת בתשלום המופקע, שכן היה עלי לשים לב למועד פקיעת דרכוני, ומשלא שתה ליבי לכך במועד, אין לי להלין אלא על עצמי.

12. לאור כך, מאחר ואני לא רציתי לצאת נפסדת בגין אי מימוש חבילת הנופש שנרכשה בסמוך למועד הטיסה, ומכיוון שלא רציתי לאכזב את בני משפחתי, הרי שנאלצתי "לבלוע את הגלולה המרה" ולשלם את האגרה המופקעת הנ"ל.
13. ביום 23/5/12 מיען ב"כ מכתב למחלקת פניות הציבור (פנייה שתכליתה ליתן הזדמנות למשיב להגיב טרם פנייה לערכאות) של רשות האוכלוסין מטעם המשיב בדבר האמור לעיל, וביום 10/6/12 נענתה פנייתו בתשובה לאקונית, לפיה לשכת נתב"ג מעניקה שירותים "מיוחדים" ופועלת 24 שעות ביממה, ומכורח זאת נקבע סכום האגרה, עפ"י תקנות הדרכונים ובאישור ועדת הכספים.
14. לאור תגובתו הנ"ל, אין מנוס מלקבוע כי המשיב רואה לנכון ל"העניש" את מבקשי השירות ה"מיוחד" בלשכת נתב"ג בתשלום קנס בחסות אגרה – שכן, ברי כי הפעלת משרד המשיב בנתב"ג, על כל המשתמע מכך, אין בו כדי להוות אמתלה לגביית סכום אגרה העולה כדי פי 4 – מהסכום הרגיל (לעיתים אף כדי פי 6 – כאשר מדובר בחידוש דרכון בתקופת החורף באמצעות הדואר או האינטרנט), וברי כי בגביית האגרה המופקעת הנ"ל, עושה המשיב על גבם של נזקקי שירות המצויים במצוקה, ואשר אלמלא מצבם הרגיש – לא היו מסכימים לשלם סכומים שכאלה בעבור השירות הנ"ל, שכן האלטרנטיבה היחידה העומדת להם בשעת מצוקתם זו, הינה ביטול הטיסה והפסדים גדולים יותר.
15. זאת ועוד. מאחר וסכום האגרה הנ"ל, המשולם בלשכת נתב"ג, אינו משתנה מעונה לעונה, כפי מחירי חידוש או הארכת דרכון בשאר לשכות האוכלוסין, הרי יש בכך בכדי להוות הוכחה שאין המדובר בתשלום לו קיימת זיקה לשירות הניתן – כי אם מדובר בקנס החוסה תחת ההגדרה "אגרה".
16. אין ספק כי המשיב מעניק שירות מיוחד על ידי לשכת נתב"ג, אלא שעל משרדים ממשלתיים והמשיב בכללם, חלה חובה כי בעת גביית אגרה תהא זיקה בין השירות הניתן תמורתה לבין גובהה, ולא ייתכן שהשירות המיוחד הנ"ל יגרור עלויות גבוהות ומופקעות יותר, שכל תכליתן אינו אלא ליצור הרתעה לכלל הציבור ובתוך כך לנצל מצוקה ולגרור רווחים.
17. לטענת המשיב בדבר "השירות המיוחד" אותו הוא מעניק ואשר בגינו נגבים הסכומים המופקעים הנ"ל כקנס בחסות אגרה, יש לאמור, כי בנתב"ג קיימים עשרות בתי עסק אשר פועלים במטרה לייצר רווחים ודי בדוגמה כרשות הדואר, אשר מעניקה שירותיה בנתב"ג משך 24 שעות ביממה ומנגד אין היא גובה תעריפים גבוהים יותר מאשר היא גובה מחוץ לסניפה בנתב"ג, על מנת ללמדך, כי המשיב הוא בבחינת קל וחומר בן בנו של קל וחומר, מאחר והוא אמור להוות גוף שאינו פועל למטרות רווח, ואף מעבר לכך, אמור להוות גוף אשר בסיס תכליתו לשרת את אזרחי המדינה. לפיכך, בגביית סכום אגרה הנחזה כקנס, ברי כי פועל המשיב למטרות רווח וכל זאת בניגוד לדין ובניגוד לאמות המידה הנגזרות מתכליתו תוך ניצול כוחו לרעה.
18. יתירה מכך, התנהלותו של המשיב בגביית אגרה בסכום מופקע אינה עומדת בפסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שכן הסכום המופקע הנ"ל אינו מאזן נאמנה בין זכות האדם לצאת מישראל ובין גובה התשלום הנדרש לצורך כך.

19. עילה דומה נידונה בבית משפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק בבג"ץ 2651/09, אז הוגשה עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים, כשהעותרת הייתה האגודה לזכויות האזרח בישראל כנגד שר הפנים.
20. העתירה הני"ל סבה סביב חיוב מי שאבד/הושחת/נגנב דרכונו בסך 1,000 ₪ לעומת הסכום לחידוש דרכון בזמנים הרלוונטיים לעתירה בסך 250 ₪ (דהיינו: 750 ₪ יותר), כאשר בבסיס טענות העותרת הייתה הטענה בדבר אגרה מופקעת הנחזית כקנס לצורך הרתעה, וכי אין בין השירות הניתן לבין סכום האגרה - כל זיקה.
21. בית המשפט קיבל את העתירה ויפיים דבריו כפי המובאים בבג"ץ 2651/09, האגודה לזכויות האזרח בישראל נ"י שר הפנים - רציו:

בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, כב' השופטים לוי, נאור ודנציגר, קיבל את העתירה, בקובעו כדלקמן:

הנפקת מסמך נסיעה קשורה קשר הדוק למימוש החירות לצאת מישראל, שהינה זכות חוקתית המוצאת את ביטויה המפורש בסעיף 6(א) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

הזכות לצאת מישראל אינה זכות מוחלטת אלא זכות יחסית, שיש לאזנה מול זכויות, ערכים ואינטרסים אחרים. איזון זה ייעשה בהתאם לתנאים שקבע המחוקק בפיסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק היסוד.

על פי פסקת ההגבלה, ארבעה הם התנאים לפגיעה בזכות היסוד: הפגיעה נעשית על פי חוק או מכוח הסמכה מפורשת בו; החוק הולם את ערכיה של מדינת ישראל; החוק נועד לתכלית ראויה; והפגיעה בזכות היסוד אינה עולה על הנדרש.

סעיף 10 לחוק הדרכונים מעניק למשיב את הסמכות לקבוע אגרות בגין השירותים הניתנים על פי חוק הדרכונים. די בהסמכה זו על מנת לקבוע כי למשיב סמכות להבחין בין הנפקת מסמכי נסיעה בנסיבות שונות ולקבוע שיעורי אגרות שונים בגין הנפקת מסמכי נסיעה בנסיבות אלה.

כאשר לתכלית העומדת ביסוד התיקון הנדון - מדובר בתכלית ראויה ובתיקונים ההולמים את ערכיה של מדינת ישראל שהם: כיסוי עלויות עודפות של המדינה בהנפקת מסמך נסיעה בנסיבות מיוחדות ועידוד הציבור, על דרך של הצמדת "תג מחיר" גבוה יותר להנפקת מסמך נסיעה בנסיבות מיוחדות, לשמור על מסמכי הנסיעה הניתנים לו.

ככל שהמדינה נושאת בעלויות נוספות בשל הנסיבות המיוחדות שבגינן מונפק מסמך הנסיעה, יכולה היא לדרוש כי האגרה בגין שירות זה תהיה גבוהה יותר. עידוד הציבור לשמור על מסמכי הנסיעה המונפקים לו על מנת למנוע תופעות של סחר בדרכונים, על השלכות תופעה זו על הציבור הרחב, מהווה אף היא תכלית ראויה.

המשיב עומד על כך כי בהעלאת שיעור התוספות במסגרת תיקון תשס"ט ותיקון תש"ע, ביקש הוא לעודד את הציבור לשמור על מסמכי הנסיעה אותם הוא נושא. ואולם, סבורני כי באיזון בין התכלית ההרתעתית אותה ביקש המשיב להשיג לבין הפגיעה בזכות היסוד לצאת מישראל ניתן משקל יתר לתכלית ההרתעתית, באופן המחייב את ביטול פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים.

-
22. בית המשפט העליון הנכבד קבע, כי הסכום בגין חידוש דרכון שאבד/הושחת/נגנב יעמוד על סך 485 ₪ בלבד (במקום 1,000 ₪) למשך ששה חודשים, עד אשר משרד הפנים יערך לשינוי פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים, התש"ס-1980.

23. לאור החלטת ביהמ"ש הנ"ל, אכן תוקנו פרטים 10 ו-11 לתוספת לתקנות הדרכונים, התש"ס - 1980 כך שכיום, בעבור חידוש דרכון שאבד/הושחת/נגנב תיגבה אגרה בסך 270 ₪ יותר עבור בגיר (דהיינו סך הנע בין 510 ₪ לבין 540 ₪ לכל היותר) ו - 135 ₪ יותר עבור קטין, מסכום האגרה לחידוש דרכון רגיל.

24. ויודגש, כי בית המשפט העליון הנכבד קיבל את העתירה הנ"ל, חרף העובדה כי מחדלו של אדם שאיבד/הושחת/נגנב דרכונו מהווה סכנה ממשית לביטחון מדינת ישראל, שכן קיים חשש ממשי שאותו דרכון שאבד/הושחת נגנב ימצא את דרכו לידיים הלא נכונות - מכאן נלמד קל וחומר בן בנו של קל וחומר, כי בענייננו, שאין בו להוות כל סיכון ואיום על מדינת ישראל - אל לו למשיב לגבות סכומי אגרה מופקעים, כאמור לעיל.

25. יוער ויוסף, כי טבעו של אדם מכוונו לעיתים לשכחה, לפיכך, אך טבעי שייאלץ לשאת בעלויות בגין שכחתו, ולענייננו בגין אי שימת לב לפקיעת תוקף דרכונו. יחד עם זאת, אין טבעי וסביר כי בנסיבות העניין תנוצל מצוקתו ויאלץ לשלם בגינה פי - 4 ויותר, במיוחד כאשר המדובר במצב בו עלולה להישלל הימנו זכותו לצאת את הארץ, הלא היא זכות אוניברסאלית המנויה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וכן בסעי' 13 (2) להכרזה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם, 1948 הקובע כי "כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו...".

26. זאת ועוד. על בית המשפט הנכבד לקחת בחשבון את תקופות החגים וחול המועד, בהן לשכות האוכלוסין מטעם המשיב אינן פועלות, וברי כי בזמנים אלה רבים הם הנאלצים לעשות שימוש בשירותי המשיב בלשכת נתב"ג, במיוחד לאור העובדה שרבים הם הרוכשים חבילות טיסה דווקא בתקופות הנ"ל ולפיכך אינם מוכנים מראש למקרה שתוקף דרכונם פג, או אז בפניהם אין כל אופציה אחרת, שמא - לשאת בעלויות בסך של, למצער, אלפי שקלים בגין ביטול טיסתם וספיגת העלויות הכרוכות בכך - ונראה כי אך לשם כך הוקמה לשכת נתב"ג, וברי כי ניצול מצוקת מבקשי השירות אינו עולה בקנה אחד עם תכלית זו.

ב. הטיעון המשפטי ועילות התביעה עליהן מסתמכת הבקשה:

27. כאמור לעיל, אטען כי שיעורה של האגרה בגין חידוש דרכון או בגין הארכתו, כאשר הפעולה נעשית בלשכת נתב"ג - הינה מופרזת, חסרת מידתיות ולוקה בחוסר סבירות קיצוני, וכל זאת תוך ניצול מצוקתם של הבאים בשערי לשכת נתב"ג לצורך מימוש זכותם לצאת את הארץ.

28. הטיעונים לעיל, מהווים שורה של טיעונים משפטיים עליהן מסתמכת הבקשה, וכפי שיפורט להלן:

המשפט המנהלי:

29. כפי האמור בחוק תובענות ייצוגיות (סעי' 5 (ב) (2)), בתביעה שעילתה החלטה של הרשות ושהסעד המבוקש בה הוא פיצויים או השבה, לרבות השבת סכומים שהרשות גבתה כמס, כאגרה או כתשלום חובה אחר, הרי שתוגש לבית משפט לעניינים מנהליים.

יובהר, כי אכן המדינה זכתה להגנות בחוק המקשות על קבלת תובענה ייצוגית כנגדה. דא עקא, ההגנה לה "זוכה" המדינה אינה מאיינת את הזכות להגשת תובענה ייצוגית כנגדה, קרי: המדינה לא זכתה לחסינות. תובענה זו המוגשת כעת, הינה תובענה הנכנסת בגדר החריג ובהתאם לסעי' 11 לתוספת השנייה לחוק, שם נקבע חד משמעית כי ניתן להגיש תובענה ייצוגית "בתביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום אחר".

לענייננו, מובאת בזאת דוגמה לתובענה ייצוגית כנגד המדינה ורשות מרשויותיה ב - תצ (י) -
 (ס 10-17846 ציון קישון נ' מדינת ישראל - רשות האכיפה והגביה - ההוצאה לפועל, שבקשתה אושרה, ואשר תכליתה ועניינה נוגעים מפורשות באגרה הנגבית על ידי המדינה עבור העתקי צילומים שעושים פקידי ההוצל"פ מתיקי ההוצל"פ, כאשר בה נקבע כי המדובר בשירות מונופוליסטי בו נגבית אגרה בסכום שאינו סביר ומידתי - ממש בדומה לתובענה זו, וכמצוטט מהמיני רציו להלן:

בית המשפט המחוזי בירושלים, בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים, כב' השופט נעם סולברג, קיבל את הבקשה, בקובעו כדלקמן:

על מנת לאשר תובענה כתובענה ייצוגית, על המבקש לשכנע את בית המשפט במידת הסבירות הראויה - ולא על פי האמור בכתב התביעה בלבד - כי הוא עומד בכל התנאים לאישור התובענה כייצוגית לרבות הדרישה לקיום עילת תביעה אישית.

מושכלות יסוד בדיני תובענות ייצוגיות, כי הליך הבקשה לאישור התובענה כתובענה ייצוגית, לא נועד לבידור התביעה לגופה, אלא הוא מעין "פרוזדור" שבאמצעותו ניתן להיכנס ל"טרקלין". ראוי לעבור פרוזדור זה בזהירות מרובה, וליתן את הרשות רק במקרים המתאימים העונים על כל התנאים הדרושים.

תקנה 2 לתקנות ההוצאה לפועל (אגרות, שכר והוצאות), עניינה בחובת תשלום אגרות, והיא מסדירה את שיעור האגרה שנדרש חייב, זכאי, או צד שלישי, לשלם בהוצאה לפועל. התקנה קובעת כי רשם ההוצאה לפועל ולשכת ההוצאה לפועל לא יזדקקו לבקשה שנקבעה לה אגרה בתוספת, אלא לאחר ששולמה האגרה, זולת אם אין המבקש חייב בתשלומה על פי תקנה 5; בעד הליך לפי החוק או התקנות שלא נקבעה לו אגרה בתוספת, לא תשולם אגרה. בתוספת לתקנות נקבע שיעור האגרה שיש לשלם.

עם השנים, עודכן שיעור האגרה מפעם לפעם ונקבע על שיעור אחר. ביום 29.3.85 נקבע בתוספת כי האגרה עבור העתק צילום שעשתה לשכת ההוצאה לפועל תעמוד על 25 אגורות לדרף; בהמשך תוקנה התוספת ושיעור האגרה עלה. בתחילה עלה לסך של 1 ש"ח לכל דף, בהמשך עלה לסך של 2 ש"ח, וביום 1.7.93 הועמדה האגרה על סך של 3 ש"ח.

אגרה משמשת כתשלום חובה שלו זיקה למשאב ציבורי או שירות מסוים שהשלטון נותן לפרט. מחד גיסא, נדרש כי יתקיים קשר סיבתי בין התשלום לבין השירות. מאידך גיסא, האגרה אינה בגדר 'מחיר'. היא יכולה שלא לשקף את המחיר שבגינה ניתן השירות. אולם עדיין ראוי לזכור שאין מדובר במס. שיעור האגרה לא יכול להיות שרירותי. אמת מידה לבחינת חוקתיות האגרה יכולה להיות מבוססת על סבירות התעריף הקבוע באגרה. יש מקום לבחון במצבים מסוימים את סבירות שיעור האגרה ביחס לעלות השירות הניתן על-ידי הרשות. בקביעת שיעור האגרה יש

ליתן משקל ממשי גם לזכות הגישה לערכאות. קביעת אגרה בשיעור שמגלם בחובו רכיבים נוספים מעבר לעלות הצילום, בשיעור בלתי סביר, פוגעת ללא צידוק בזכות הגישה לערכאות.

השוואה לחיקוקים אחרים, אשר על-פיהם נגבית אגרה עבור העתקת מסמכים, תשכילנו כי מדובר בסכום מופקע. זאת במיוחד בהשוואה הקרובה לענייננו – בית המשפט – שם נעשית העתקת המסמכים באופן עצמאי ועלות צילום דף היא בשיעור של 30 אגורות. דומני אפוא כי המבקשים נשאו בנטל השכנוע המוטל עליהם להוכחת קיומה של עילת תביעה אישית.

וכן כי אישור הבקשה ישיג את מטרתו העיקרית של החוק: הרתעה ופיצוי. חייבים וזוכים בהוצאה לפעול מעדיפים לספוג את הנזק הנמוך של עלות צילום עמודים מתיק ההוצל"פ, על מנת שלא להאליץ להוציא מכיסם סכומי כסף בשיעורים גדולים יותר באמצעות הגשת עתירה לבג"ץ. שימוש במנגנון התובענה הייצוגית יאפשר ריכוז נפגעים באופן שלתובעים החברים בקבוצת הנפגעים תהא יכולת להשיג הרתעה ופיצוי במידה ראויה.

עשיית עושר ולא במשפט:

31. כאמור לעיל, המשיב גובה, באמצעות לשכת נתב"ג, סכומי עתק עבור חידוש ו/או הארכת דרכון שפג תוקפו, וכל זאת תחת אמתלה קלושה, לפיה בכדי ליתן את השירות המבוקש יש לשאת בעלויות.
32. כפי הנטען לעיל ולהלן, אין בשירות הניתן בלשכת נתב"ג על מנת להוות הצדקה לגביית אגרה העולה כדי 75% יותר מסך עלות אותו שירות בשאר לשכות האוכלוסין הפזורות במדינת ישראל, חרף העובדה שהשירות הנ"ל ניתן באופן מיידי.
33. אין מנוס מלקבוע כי השירות הנ"ל ניתן לאזרחי מדינת ישראל בעודם שרויים במצוקה, וכי האלטרנטיבה העומדת ברשותם מעמידה אותם "בין שמיים וארץ", תרתי משמע, כאשר על אותם אזרחים מבקשי שירות לברור בין ספיגת הפסדים בסך אלפי שקלים, כתוצאה מאי יכולתם לצאת את הארץ, לבין תשלום אגרה מופקעת.
34. לאור כך, ברי כי בגביית אגרה בסכום כה מופקע חוטא המשיב בעוולת עשיית עושר ולא במשפט, תוך גריפת סכומי עתק על גבם של נזקקים באמצעות הגבלת חירותם ו"אילוצם" לשאת בתשלום המופקע הנחזה כתשלום אגרה.
35. גביית האגרה בלשכת נתב"ג, אפוא, הינה בלתי חוקית ומהווה הפליה לעומת גביית האגרה בשאר לשכות האוכלוסין ברחבי מדינת ישראל.
36. במצב הדברים, כמתואר לעיל ולהלן, חובה על המשיב להשיב לי ולכלל חברי הקבוצה, מכוח סעי' 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979, את ההפרש שבין המחיר ששילמנו בפועל בגין האגרה בלשכת נתב"ג, לבין עלותו ההגיונית והסבירה של השירות הניתן בלשכה הנ"ל.

סעי' 39 ו- 61(ב) לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973:

37. אמנם בתובענה זו אין המדובר בחוזה בין צדדים, אך לצורך ההמחשה ועל דרך ההיקש, מובאים להלן סעיפי חקיקה מחוק החוזים ומחוק הגנת הצרכן.

38. סעי' 39 לחוק הנ"ל מהווה אבן דרך בחובת תום הלב בין צדדים לקיום חיוב הנובע מחוזה וכמצוטט להלן:

"בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה."

39. סעי' 61 (ב) לאותו חוק הנ"ל מחיל את הוראות החוק בכלליותו, ואת סעי' 39 הנ"ל בפרט, אף כאשר מדובר בפעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה וכן על חיובים שאינם נובעים מחוזה, כמצוטט להלן:

"(ב) הוראות חוק זה יחולו, ככל שהדבר מתאים לעניין בשינויים המחויבים, גם על פעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה, ועל חיובים שאינם נובעים מחוזה."

40. לאור האמור לעיל, אין ספק, כי המשיב איננו נוהג בתום לב ביחסיו עם אזרחי המדינה, אשר לרוע מזלם נזדקקו לשירותיו בלשכת נתב"ג, והאמור לעיל חמור שבעתיים שכן המדובר במדינתם וברשות ציבורית, עליהן מוטלת חובת תום לב מוגברת.

41. תפקידה של הרשות, במדינות העולם המערבי בכלל ובמדינת ישראל בפרט, הוא להעניק שירות לאזרחים תוך שמירה על ערכי החוק והמוסר, ובכך ליצור מערכת מאורגנת ויעילה – והכול בתום לב מוגבר החל עליה מתפקידה כזרוע ביצועית.

42. ברי כי אין תפקידה של הרשות לגרוף רווחים על גבו של הציבור, ובוודאי לא כשאותו ציבור מצוי במצוקה ובחוסר ברירה.

43. כשהרשות, ולצורך ענייננו המשיב, גובה תשלום אגרה, הרי שיש צורך עז כי אותה אגרה תיגבה כשבינה ובין השירות הניתן תמורתה קיימת זיקה גבוהה, חרף היות האגרה תשלום חובה שאינו משולם תמורת שירות ספציפי במובן הכלכלי של המילה – אדרבא, למרות שאין קשר בין אגרה לבין מחיר או עלות, מאחר ושיעורה אינו מותנה בערך השירות בגינו היא מוענקת, ברי כי עליה להיות בסכום הנופל במתחם הסבירות, והדבר נכון שבעתיים כשמדובר ברשות בה לאזרח יש תלות מוחלטת לצורך מימוש זכותו, ויציאה מהארץ בפרט.

יפים לענייננו דבריו של כב' הנשיא (בדימוס) אהרון ברק, בעניין קריב:

"הדיבור "אגרה" מקובל הוא בתורת המסים. הוא משתרע על מגוון תשלומים שאינם מס טהור מחד גיסא ואינם מחיר טהור, מאידך גיסא. אגרה נבדלת ממש טהור בכך שהיא משתלמת כתשלום חובה בזיקה עם שירות מסוים שהשלטון נותן לפרט. לעומתו מס טהור נגבה ללא זיקה לשירות מסוים..."

(ראה ע"א 474/89 פ"מ מו(3) 374, 377)

ראה גם ע"א 154/83 [1]; ע"א 202/68 [2]; ראה גם א' נמדר, דיני מיסים - [מסי הכנסה] (חושן למשפט, מהדורה 2, תשנ"ג) 30. "בין שני הקצוות - שבאחד מהם עומד "המס" הטהור ובאחר "המחיר" הטהור - מצויות אגרות מסוגים שונים ומגוונים, מהן קרובות יותר למס טהור (כלומר, הזיקה לשירות נמוכה) ומהן קרובות יותר למחיר טהור (כלומר, הזיקה לערך השירות גבוהה יותר). ייתכן כמובן, שבמסגרתו של חוק נתון משתמש המחוקק בדיבור "אגרה" שלא לציון מלוא ההיקף של תשלומי האגרה המתבקש מתורת המסים. האם זהו המצב לפי חוק היציבות? לדעתי התשובה היא בשלילה."

44. ברי כי המשיב יטען כי שירות חידוש ו/או הארכת דרכונים הניתן בלשכת נתב"ג, הינו שירות שהתשלום עבורו אמור להיות מקורב יותר ל"מחיר" מאשר ל"מס".

עוסק על בסיס חוק הגנת הצרכן:

45. לאור כלל המתואר לעיל, יש מקום להשוות את המשיב לעוסק במתן שירותים ואת המבקשים לצרכני שירות ולפיכך, לצורך ההמחשה ועל דרך ההיקש בלבד, תובא להלן הוראת סעי' 3(ב) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 שעניינה באיסור ניצול מצוקת הצרכן:

"לא יעשה עוסק דבר - במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה, או בכל דרך אחרת, שיש בו ניצול מצוקתו של הצרכן... הכל כדי לקשור עסקה בתנאים בלתי מקובלים או בלתי סבירים, או לשם קבלת תמורה העולה על התמורה המקובלת."

46. אדם הבא בשערי נתב"ג על מנת להוציא לפועל את מימושה של זכותו לחירות, ודאי אינו חושד כי יצטרך לשאת בתשלום מופקע במידה ויהא דרכונו בסטאטוס "פג תוקף". אותו אדם הינו, למעשה, כמעין "צרכן שירות" כאשר מנגד המשיב הינו, למעשה, כמעין "עוסק". במקרה זה ה"צרכן" אינו בר יכולת בחירה לעניין השירות אותו הוא מעוניין לקבל מה"עוסק", וברי כי במצב דברים שכזה, ה"צרכן" מצוי במערכת יחסים תלותית אל מול ה"עוסק" - ודי בעובדה זו על מנת להיווכח כי גביית אגרה בסכום כה מופקע לצורך חידוש דרכון, מהווה "ניצול מצוקתו של הצרכן" כעולה בחוק הגנת הצרכן הני"ל.

ג. השיקולים להכרה בתובענה כייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות:

47. על פי סעיף 3 (א) לחוק תובענות ייצוגיות, לא תוגש תובענה ייצוגית, אלא בתביעה כמפורט בתוספת השנייה.

48. עניינה של תביעה זו הינה התנהלותו של המשיב כלפי כלל הבאים בשעריו אשר לא מצוי באמתחתם דרכון בתוקף, ולפיכך נזקקים לשירותי המשיב ברמת היזקקות גבוהה עד אבסולוטית.

49. כמו כן, ברי כי כלל קבוצת המבקשים מונה אלפי אנשים, אשר נזקם האישי מסתכם בכמה מאות שקלים בלבד, ונזקם הכללי מסתכם במיליוני שקלים.

50. יודגש, כי תובענה זו עניינה תקיפה של חקיקת משנה הקובעת את סך גובה האגרה המופקעת הנ"ל.
51. סעיף 8 (א) (2) קובע כי על תובענה ייצוגית להיות הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין. לזאת אטען, כי גודלה של הקבוצה המיוצגת בתובענה זו הינה רבת מימדים, כאשר המדובר בקבוצה המונה כ- 15,000 אנשים, וברי כי לאור מספרם הרב של חברי הקבוצה ולאור נזקם הקטן יחסית - הרי שהגשת תובענה ייצוגית הינה הדרך הראויה ביותר ליתן לחברי הקבוצה את יומם בבית המשפט, שכן תכלית התובענה הייצוגית הינה לאפשר לאדם להיפרע את נזקו, חרף היותו נזק אשר שוויו נמוך משוויו של קיום ההליך המשפטי בגינו.
52. זאת ועוד. אין מנוס מלקבוע כי בתביעה כגון דא, אשר המשיב הינו הצד שכנגד, אף בר דעת לא "ירים את הכפפה" ויפעל באופן פרטי - ודי בעובדה זו על מנת להיווכח כי זרכם היחידה של חברי הקבוצה, הינה בדרך הגשת תובענה ייצוגית בלבד.
53. סעיף 8 (א) לחוק הנ"ל קובע רשימת תנאים, שקיומם הכרחי על מנת לאשר תובענה כתובענה ייצוגית, וכפי שיפורט להלן התובענה שלי, המייצגת את כלל חברי הקבוצה, אכן עומדת בכל התנאים המצטברים, ועל כן מן הדין והצדק לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית.
54. סעיף 8 (א) (1) לחוק הנ"ל דורש כי ימצא שהתובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט, המשותפות לכלל חברי הקבוצה, וכי אפשרות סבירה היא שיוכרעו לטובתה.
55. אני אטען, כי תנאי זה מתקיים בהחלט בבקשה זו, שכן כפי העולה מהאמור לעיל, וכן ממספרם הרב של חברי הקבוצה אשר נאלצו להשתמש בשירותי המשיב תוך היזקקותם ללשכת נתב"ג, מצטייר כי המדובר בניסיון לעשיית עושר ולא במשפט מטעם המשיב תוך הסתתרות באצטלת מתן שירות לאזרח, וכבוד בית המשפט יתבקש לקבוע כי המשיב מפקיע את סמכותו לגבות אגרה בעלת זיקה לשירות הניתן בעדה, תוך שהינו גובה תשלום המהווה "קנס" על גבם של אזרחי המדינה בכלל, הזכאים לשירותיו של המשיב ממילא, ושל חברי הקבוצה בפרט.
56. כמו כן, השאלות העובדתיות והמשפטיות העולות מהתובענה הינן זהות ומשותפות לכלל חברי הקבוצה, ובתנאי זה עומדת התובענה לחלוטין, זאת, כפי האמור לעיל, עקב היות כלל חברי הקבוצה ואני בכללם אזרחי המדינה אשר נאלצו לבצע שימוש במשיב, תוך פניה לקבלת שירות בלשכת נתב"ג.
57. זאת ועוד. יודגש, כפי שכבר נקבע בבית המשפט העליון, כי על אף שגובה הנזקים אשר נגרמו לכל פרט מחברי הקבוצה אינו זהה, אין הדבר בכדי להוות חסם לאישור התובענה כייצוגית.

כמו כן, בעניין דומה כבר קבע כבוד הנשיא אהרון ברק, כי: **"אין כל צורך שכל השאלות המתעוררות ביחס לקבוצה תהיינה משותפות. די בכך שהיסוד המשותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות. אם יש לאחד מהקבוצה עניין שהוא מיוחד לו - כגון נזק מיוחד - ניתן**

לבררו בשלב האינדיווידואלי, אשר יבוא לאחר סיום השלב הקבוצתי, ולאחר שנקבעה בו שאלת האחריות של הנתבעים.

58. לאור האמור לעיל, ברור כי קיימת אפשרות סבירה, ואף מעבר לכך, כי השאלות העובדתיות והמשפטיות יוכרעו לטובתי ולטובת חברי הקבוצה, שכן המדובר בעובדות מבוססות ובשאלות משפטיות, אשר בבחינת החוק היבש – יוכרעו לטובתנו.
59. סעיף 8 (א) (3) לחוק, מחייב כי יהיה יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך ההולמת ביותר.

אני אטען כי אף תנאי זה מתקיים בענייננו, וזאת מהסיבות כמפורט להלן:

- א. באי כוחי הינם עו"ד ותיק ובעל ניסיון שלמעלה מ- 25 שנים בתחום המסחרי והליטיגציה, עו"ד ותיקה ובעלת ניסיון שלמעלה מ-20 שנים בתחום הליטיגציה בבתי המשפט השונים, וכן עו"ד נוסף, צעיר ונמרץ.
- ב. לחברי הקבוצה הנ"ל כבר קיים ניסיון בתחום התובענות הייצוגיות.
- ג. סעיף 8 (א) (4) לחוק דורש, כי יש יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ינוהל בתום לב, לפיכך, יצוין כי אין כל ניגוד עניינים ביני ובין יתר חברי הקבוצה וכן באי כוחי ועל כן ניתן להניח, מעבר לספק סביר, כי כלל חברי הקבוצה יצאו נשכרים באם ייוצגו על ידי באי כוחי ובאם תתקבל התובענה – ודי באמור לעיל בכדי להוות חיזוק לסבירות זו.

60. בנסיבותיה של התובענה דנן, גודלה של הקבוצה, ואנונימיות חבריה המצדיקים את ניהול התובענה כתובענה ייצוגית, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע בהתאם לסעיף 10 לחוק תובענות ייצוגיות, את הגדרת הקבוצה לצורך התובענה בהתאם לאמור לעיל. בהקשר זה יפים דבריו של כבוד הנשיא (בדימוס), השופט אהרון ברק, כדלקמן:

"ביסוד התובענה הייצוגית, עומדים שני שיקולים מרכזיים:

האחד, הגנה על אינטרס הפרט באמצעות מתן תרופה ליחיד שנפגע. אותו יחיד, ברוב המקרים, אינו טורח להגיש תביעה... השיקול השני, עניינו אינטרס הציבור. ביסוד אינטרס זה מונח הצורך לאכוף את הוראות החוק שבגדרו מצויה התובענה הייצוגית. לתובענה הייצוגית יש ערך מרתיע. מפירי החוק יודעים כי לניזוקים יכולת מעולה כנגדם."

ד. חברי הקבוצה (גודלה, הגדרתה ונזקיה):

61. לאור הנתונים שנאספו על ידי ועל ידי באי כוחי עולה, כי גודלה של הקבוצה 14,193 בני אדם, אשר נזקקו לשירותיו של המשיב למן תודש 06/2010 ועד לחודש 06/2012.
62. יודגש, כי הנתונים הנ"ל נתקבלו לאחר בירור מעמיק אצל הממונה על חוק חופש המידע.
63. עוד יובהר כי נתונים אלו מתחלקים כך שחלק קטן מחברי הקבוצה, אשר יקראו להלן קבוצה א', הינם כאלה שהשתמשו בשירותי המשיב עת נזקקו להארכת דרכון, ומספרם

עומד על - 881 בני אדם. שאר חברי הקבוצה, אשר יקראו להלן קבוצה ב', הינם אלו שהשתמשו בשירותי המשיב להנפקת דרכון חדש ומספרם עומד על - 13,312 בני אדם.

64. נזקיהם של כלל חברי הקבוצה יתאפיין כמפורט להלן:

א. חברי קבוצה א' ניזוקו בנזק העומד על סך של 325 ₪ לאדם * 881 בני אדם = 286,325 ₪.
ב. חברי קבוצה ב' נחלקים אף הם, חלקם בגירים וחלקם קטינים. הבגירים נאלצו לשאת, עבור היזקקותם לשירותי המשיב, בעלות בסך של 1,085 ₪ המהווים תשלום ביתר, לעומת שאר לשכות האוכלוסין הפזורות ברחבי המדינה, בסך 815 ₪.
הקטינים נאלצו לשאת, עבור היזקקותם לשירותי המשיב, בעלות בסך של 540 ₪ המהווים תשלום ביתר, לעומת שאר לשכות האוכלוסין הפזורות ברחבי המדינה, בסך 405 ₪.
סך נזקי הקבוצות עומד על הסך הכללי אותו גבה המשיב בתקופה הרלוונטית לתובענה זו, ובסך הכול סכום בגובה של 19,356,446 ₪.

ג. חשוב להדגיש, כי הסעדים הנתבעים במסגרת תביעה ייצוגית זו, אינם סעדים כספיים גרידא. סעד נוסף שנתבע אשר פורט לעיל ויפורט להלן הינו צו עשה, אשר מטרתו להורות למשיב לבצע את כל הפעולות הדרושות לשם ביטול חקיקת המשנה המקנה את הזכות לגבות סכומים מופקעים עבור השירותים הנ"ל ו/או להפחית במידה ניכרת את הסכום המבוקש בעדם לכדי עלותם בשאר רשויות האוכלוסין, מלבד רשות נתב"ג, ו/או שייקבע סכום העומד במתחם הסבירות עבור שירותיה של לשכת נתב"ג, והכול בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד.

ד. לעניין הסעד הכספי המבוקש, אטען כי לא צריך להיות כל קושי מצד המשיב ו/או מי מטעמו לפצות את חברי הקבוצה ובכללם אותי, שכן בידי המשיב מצויים הנתונים המדויקים, ובהפעלת מערך מוסדר תהא בידו היכולת לשחזר את כלל הנזקים לכל אדם ואדם הנמנה עם חברי הקבוצה, כאשר הנתונים המובאים בתובענה זו לעיל הינם נתונים שנתקבלו מטעם הממונה על חופש המידע.

ה. מן הדין והצדק להורות למשיב לערוך את תחשיביו בעצמו, שכן הוא אשר גרם לנזקיהם של כלל חברי הקבוצה, ולו בלבד הגישה המוחלטת והבלעדית למסדי הנתונים של לשכת נתב"ג, של העושים שימוש בשירותיה וסכומי הגבייה שגבתה מהם, והוא אשר יש ביכולתו להקדיש את מצבת כוח האדם הדרושה לשם חישוב ההחזרים המגיעים לכל אדם ואדם.

ו. לחילופין, תהא בידו היכולת להעריך את נזקי כלל הקבוצה ובכך להעניק פיצויים כוללים באופן שיוסכם על ידי בית המשפט הנכבד, ובמידה ואין ברירה אחרת - לפצות כל אדם בנפרד.

ז. יחד עם זאת, במידה ובית המשפט הנכבד יסבור כי לא ניתן לפסוק את הסעדים הכספיים המבוקשים לעיל, כולם או מקצתם, לטובת כלל חברי הקבוצה, הרי שעדיין פתוחה בפניו הדרך לפסוק פיצוי אחר, בין אם לחברי הקבוצה ובין אם לכלל הציבור העושה שימוש בשירותי המשיב, וזאת בהתאם להוראות החוק.

ה. הסעדים המבוקשים:

65. פיצוי ממוני: כבוד בית המשפט יתבקש לחייב את המשיב ו/או מי מטעמו לשלם בגין הנזקים שגרמו, כאמור לעיל, בסך 19,356,446 ₪, תוך הפחתת הסכום אותו היו משלמים חברי הקבוצה, ואני בכללם, באם היו עושים שימוש בשאר לשכות המשיב מחוץ לנתבי"ג, זאת בהתאם לנתונים המצויים בחזקת המשיב.
66. כמו כן, כבוד בית המשפט יתבקש לחייב את המשיב ו/או מי מטעמו לשלם לכל אחד מחברי הקבוצה, ולי בכללם, את סך נזקו, כפי החישוב המוערך לעיל על ידי, וזאת לאחר קבלת נתונים על ידי המשיב, לגבי כל אחד ואחד מהנפגעים משירותיו הנ"ל, או, כאמור לעיל, על בסיס הערכותיי.
67. לחילופין ובאופן מצטבר יתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מנגנון לבדיקת הזכאות והוכחת הנזק ולפיצוי עבורי ועבור חברי הקבוצה באופן פרטני על הנזקים הממוניים שנגרמו לנו כתוצאה מגבייתו הלא מוצדקת של המשיב, כמתואר לעיל, אשר על פיו יוכח הקשר הסיבתי בין כל אחד מחברי הקבוצה, ואני בכללם, לבין הנזק הממוני שנגרם לו, וכן את גובה הנזק שנגרם לכל אחד ואחד.
68. לחילופי חילופין, על אף כי דרך המלך במסגרת תובענה ייצוגית הינה באמצעות פסיקת פיצוי אינדיבידואלי לכל חבר בקבוצת התובעים, קובע סעי' 20 (א) לחוק תובענות ייצוגיות כך:

"א. הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה שבשמה נוהלה התובענה הייצוגית, כולה או חלקה, רשאי הוא במסגרת החלטתו על מתן פיצוי כספי או סעד אחר לחברי הקבוצה להורות, בין השאר, הוראה כמפורט להלן, לפי העניין, ובלבד שלא יהיה בכך כדי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה או על בעלי הדין:

1. על תשלום פיצוי כספי או על מתן סעד אחר, בשיעור ובאופן שיקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה שהוכחה זכאותו לפיצוי או לסעד כאמור;
2. על כך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי כספי או לסעד אחר;
3. על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר בקבוצה, ובלבד שסכום הפיצוי הכולל ניתן לחישוב מדויק על יסוד הראיות שבפני בית המשפט; הורה בית המשפט על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל כאמור, רשאי הוא להורות בדבר חלוקה בין חברי הקבוצה, באופן יחסי לנזקיהם, של יתרת הסכום שתיוותר עם חבר קבוצה, אחד או יותר, לא דרש את חלקו, לא הוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא אותר או שלא ניתן לחלק לו את חלקו מסיבה אחרת, ובלבד שחבר קבוצה לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו; נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לאוצר המדינה".

69. לאור האמור לעיל נראה בבירור כי החוק קובע מנגנון גמיש במסגרתו יהא בית המשפט רשאי לקבוע כיצד ניתן יהיה להוכיח את נזקם האישי של החברים בקבוצה, ושלי בכללם, כאשר בהתאם לסעיף 20 (א) (3) יתרת הכספים שלא יידרשו תועבר לקופת אוצר המדינה.
70. כמו כן, סעיף 20 (ג) קובע מנגנון לפיו במידה ולא יהיה זה מעשי לפצות אותי ואת כלל חברי הקבוצה באופן אינדיבידואלי, ניתן יהא ליישם את עקרונות הפיצוי באופן כללי כך:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות העניין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות העניין".

לענייננו יפים דבריה של כבוד השופטת נאור בע"א 1337/97: תנובה מרכז שיתופי לשוק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ נ' ראבי, פ"ד נו (4) 687:

"שאלת הסעד ושאלת הגדרתה של הקבוצה הן שאלות שיש ביניהן, כפי שנראה, קשר גומלין הדוק. בית המשפט עמד בצדק על כך שאין דרכם של צרכנים לשמור קבלות בגין רכישת החלב, ויהיה קושי במשפט עצמו בהבאת ראיות בידי תובעים פוטנציאליים. נראה לי שפתרון אפשרי לקושי בזהווי חברי הקבוצה שסביר שאכן יתעורר הוא שייקבע פיצוי לטובת הקבוצה או לטובת הציבור..."

לבית המשפט סמכות רחבה לקבוע את הסעד, ועמדתו היא שגם בתביעות לפי חוק הגנת הצרכן, ניתן לקבוע סעד לטובת הציבור או סעד לטובת הקבוצה".

71. מעבר לאמור לעיל ישנה אף דרך נוספת בה בית המשפט יכול ויקבע את הסעד, וזו דרך האומדנא.

לענייננו זה יפה קביעת בית המשפט העליון בע"א 345/03: ריכרט נ' יורשי המנוח משה שמש ז"ל:

"סיכומם של דברים עד כה, עקרונית ניתן לקבוע את הנזק בתובענות ייצוגיות בדרכים שונות אשר מיושמות בקשת רחבה של מצבים. מן הצד האחד עומדת, כנקודת מוצא, דרך ההוכחה הקבועה בסעיף 20 (א) (2) לחוק תובענות ייצוגיות ובתקנות ניירות ערך, לפיה מוכח הנזק באמצעות הגשת תצהירים על – ידי כל אחד מחברי הקבוצה. דרכי הוכחה נוספות, אשר קרובות במהותן להליך האינדיבידואלי, מבוססות על קביעת נזקו של כל אחד מחברי הקבוצה אך זאת, ללא ניהול הליך מפורט של הגשת תצהירים, אלא באמצעות חישוב כללי המבוסס על נתונים עובדתיים שאינם שנויים במחלוקת או ניתנים להוכחה פשוטה. ניתן כמובן, לשלב בין שתי הדרכים, על ידי התוויית נוסחה כללית שתיושם, לגבי כל אחד מיחיד הקבוצה, על פי הנתונים המיוחדים הנוגעים לו.

מן העבר האחד, קיימות דרכים נוספות לקביעת הפיצוי, המבוססות על קביעת סכום הנזק הכולל שנגרם לקבוצה כולה באמצעות שיטות שונות שפורטו לעיל. לבסוף, במקרים

בהם לא ניתן לחשב את הנזק (אף שאין חולק כי נגרם), קיימות אפשרויות לקבוע את סכום הפיצוי גם על דרך האומדנא".

72. ליתן צו עשה המורה למשיב לחדול מחיובם של העושים שימוש בשירותי לשכת נתבי"ג במחירים המופקעים דלעיל ולהשוות את מחיר שירותי לשכת נתבי"ג למחירי שאר לשכות האוכלוסין הפרושות ברחבי המדינה. לחילופין ולמען הזהירות בלבד, לקבוע תעריף חדש, במתחם הסבירות, לעלותם של השירותים הניתנים על ידי לשכת נתבי"ג.

1. פסיקת גמול לתובע המייצג:

73. כבוד בית המשפט מתבקש בזאת לפסוק גמול מיוחד עבורי, גבי ליאת אלנקווה, זאת בהתאם להוראות סעיף 22 לחוק תובענות ייצוגיות.

74. למרות מספרם הרב של חברי הקבוצה, מי שנטלה את המושכות לידיה והחליטה לעשות מעשה, הינה אני ולא אחרת.

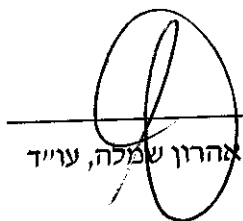
75. הטרחה הרבה שטרחתי הכוללת איסוף חומרים, מציאת עו"ד שייצג אותי ואת חברי הקבוצה בנאמנות והטיפול השוטף בעריכת בקשה זו הינם בבחינת עיסוק יומיומי מתיש במשך מספר שבועות, ועל כן מן הראוי לפסוק לי את טרחתי בצורת שכר ראוי וגמול מיוחד, כפי שיראה בית המשפט הנכבד לנכון.

76. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי דלעיל אמת ונכון.


ליאת אלנקווה

אישור

אני הח"מ, אהרון שמלה, עו"ד, מרח' ז'בוטינסקי 7, רמת גן, מאשר כי ביום 20/12/12 הופיעה בפניי גבי ליאת אלנקווה המוכרת לי אישית, ולאחר שהזהרתיה כי עליה לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד, וכי תהא צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה נכונות הצהרתה דלעיל וחתמה עליה בפניי.


אהרון שמלה, עו"ד